รบ. ฝ่ายนายทหานหงสาวดีซึ่งซุ่มแซงสองชายทุ่งนั้น, เห็นได้ทีก็ยกออกโจมตีโอบลงไปเปนทัพกะหนาบจนใกล้ค่าย, ทหานก็ฆ่าไล่ตะลุมบอนฆ่าฟันทหานพระยาจักรีล้มตายเปนอันมาก, พระยาจักรีแตกทหานทั้งปวงเสียทีก็ล่าทัพเข้าพระนคร. ครั้นได้ค่ายพระยาจักรีแล้ว, สมเด็จพระเจ้าหงสาวดีก็เสด็จกลับยังค่ายหลวง. ทหานม้าที่ได้สีสะชาวพระนครไปประมาณสี่ส่วนที่มิได้สีสะประมาณส่วนหนึ่ง. สมเด็จพระเจ้าหงสาวดีตรัสให้ปลูกร้านขึ้น, แต่งเครื่องมัจฉะมังสาสุราบานให้รับพระราชทาน. ที่ไม่ได้สีสะนั้นให้รับพระราชทานใต้ถุนร้าน, ให้ทหานซึ่งรับพระราชทานบนร้านนั้นราดน้ำล้างมือลงมา, ครบสามวันให้พ้นโทษ. ฝ่ายสมเด็จพระมหาจักรพรรดิราชาธิราชเจ้าตรัสแก่มุขมนตรีว่า, ทหานหงสาวดียังกำลังกล้ารื่นเริงหยู่, ทั้งเสบียงอาหารก็ยังไม่ขัดสน, จำเราจะรักษามั่นไว้คิดการเดือน, คอยทัพเมืองพระพิศณุโลก, ซึ่งจะลงมากะหนาบนั้นด้วย แล้วจะคิดเอาปืนใหญ่ล้างค่ายทำลายความคิดให้อ่อนลง, จึ่งจะค่อยคิดการชัยชำนะเมื่อภายหลังเห็นจะได้โดยง่าย, มุขมนตรีทั้งหลายก็เห็นด้วย. จึ่งเชิญปืนนารายน์สังหารลงสำเภาขันฉ้อขึ้นไปทางบ้านป้อม, แต่งทัพปกป้องกันสองฝั่งฟากขึ้นไปถึงขนอนปากคู. ทหานขยับมาตั้งกองร้อยคอยเหตุหยู่, ก็เอาข่าวไปกราบทูลแก่สมเด็จพระเจ้าหงสาวดีว่า, ชาวพระนครขันฉ้อสำเภาขึ้นมา, มีแม่ทัพปกป้องกันสองฝั่งฟาก, เห็นที่จะบันทุกปืนใหญ่ขึ้นมาล้างค่าย. ทูลยังมิขาดคำ, ชาวพระนครยิงปืนนารายน์สังหารไป, กระสุนตกลงในค่ายใกล้พลับพลาสมเด็จพระเจ้าหงสาวดี, สมเด็จพระเจ้าหงสาวดีให้เอากระสุนปืนมาบวงสรวงพลี, แล้วให้เลิกไปตั้งค่ายหลวงณะทุ่งพุทเลาหยู่สามวัน. สมเด็จพระเจ้าหงสาวดี, เสด็จซึ่ง

ช้างพระที่นั่งกะโจมทอง, ยกพลกองหลวงออกจากค่าย, ข้ามโพสามต้น มาตามทุ่งพะเนียด, สเด็ดยืนช้างหยุ่นะวัดสามพิหาร, ตรัดให้พระมหาอุปราชาต้อนพลเข้าหักพระนคร. จึ่งพระยารามให้เอาปืนนารายน์สังหารลงไล่ลำเพาไม้รักแม่นาง, ขึ้นไปยิงค่ายสมเด็ดพระเจ้าหงสาวดี, ปืนถีบท้ายลำเพาจมลง, กะสุนปืนขึ้นไปถูกกิ่งพระมหาโพธิไหย่ประมานสามกำเลสขาดตกลงไกล้ช้างพระที่นั่งสมเด็ดพระเจ้าหงสาวดีประมานสามวา. ขนะนั้นชาวป้อมมหาไชย, ก็ยิงปืนไหย่ระดมมาต้องพลหงสาวดีตายมาก, จะปล้นเอาพระนครก็ไม่ได้. สมเด็ดพระเจ้าหงสาวดีก็สเด็ดยกทัพกลับยังพลับพลา. ฝ่ายสมเด็ดพระมหาธมราชาแจ้งข่าวขึ้นไปว่า, กองทัพสม-เด็ดพระเจ้าหงสาวดีมาติดพระนครกรุงสรีอยุธยา, ก็เกนทัพเมืองพระพิสนุโลก, เมืองสวรรคโลก, เมืองสุโขทัย, เมืองพิชัย, เมืองพิจิต, เปนคนห้าหมื่นลงมาถึงเมืองชัยนาทบุร, ตั้งค่ายมั่นสองฝั่งฟาก, แต่งกองร้อยลงมาสืบถึงแขวงสิงขบุรี, พอพบสมิงจครานสมิงมะสุมคุมทัพสามพันไปลาดหาเสบียง, กองสอดแนมชาวเมืองพระพิสนุโลกเห็นรามัญมากกว่ากองหนึ่ง, พวกรามัญเอาม้าไล่สกัดจับได้สองคนคุมตัวลงมาถวาย. สมเด็ดพระเจ้าหงสาวดีตรัสถาม, นายมั่นปืนยาวนายคงหนวดให้การกราบทูลว่า, สมเด็ดพระมหาธมราชาธิราชผู้ครองเมืองพิสนุโลก, แจ้งขึ้นไปว่าทัพกรุงหงสาวดีมาติดพระนครสรีอยุธยา, จึ่งยกพลเมืองพระพิสนุโลก, เมืองสวรรคโลก, เมืองสุโขทัย, เมืองพิชัย, เมืองพิจิต, เปนคนห้าหมื่นลงมาช่วยตีกะหนาบ, บัดนี้มาตั้งหยุ่ชัยนาทบุร, แต่งให้พันโจมจัตุรงค์, พันยงใจหาญคุมข้าพเจ้าคนร้อยหนึ่งมาสืบทัพ. สมเด็ดพระเจ้าหงสาวดีแจ้งดังนั้นแย้มพระโอฐแล้วตรัสว่า, อ้ายสองคนนี้ให้โกน

ศีสะเสีย ปล่อยขึ้นไปให้ทูลพระมหาธัมราชาธิราชว่า, ซึ่งจะลงมาเปนทัพกะหนาบนั้นเราคอยหยู่. ถ้ามิลงมาให้มั่นไว้จะขึ้นไปหา. สมิงจครานรับสั่งสมเด็จพระเจ้าหงสาวดี, ก็เอาตัวนายมั่นบืนยาวนายคงหนวดไปโกนสีสะแล้ว, คุมขึ้นไปปล่อยถึงแขวงสิงขบุรี. นายมั่นนายคงก็ขึ้นไปถึงชัยนาท, ให้ขุนนางนำเผ้ากราบทูลเนื้อความ, ซึ่งสมเด็จพระเจ้าหงสาวดีสั่งมานั้นให้ซาบทุกประการ สมเด็จพระมหาธัมราชาตรัสถามว่า, เองเข้าไปถึงสมเด็จพระเจ้าหงสาวดีนั้นเห็นรี้พลประมานเท่าใด, นายมั่นบืนยาวนายคงหนวดกราบทูลว่า, ข้าพเจ้ามิได้เที่ยวเห็นแต่วงค่ายหลวงนั้น, พอเต็มทุ่งพุทธ. สมเด็จพระมหาธัมราชาจึ่งตรัสแก่มุขมนตรีว่า, ซึ่งสมเด็จพระเจ้าหงสาวดีตรัสสั่งมาทั้งนี้เห็นจะจริงหรือ, มุขมนตรีทั้งปวงกราบทูลว่า, สมเด็จพระเจ้าหงสาลินดาองค์นี้, ได้ยินเล่าลือกันว่า, ตรัสสิ่งใดเปนสัจจริง. สมเด็จพระมหาธัมราชาตรัสว่า, อันการสงครามจะฟังเอาเปนสัจจริงนั้นยากนัก, เกลือกเกรงเรากะหนาบ แต่หากสำทับไว้จะเลิกทัพไปโดยทางมา, จะจำแต่งทัพลงไปตั้งรอไว้ดูที. แล้วตรัสให้ทัพพระยาสวรรคโลก, พระยาสุโขทัย, สองทัพคนสองหมื่นยกลงไปเมืองอินทบุรี. ฝ่ายสมเด็จพระเจ้าหงสาวดี, ตรัสให้สั่งมหาอุปราชาให้ตีค่ายทุ่งหันตราเสีย, จะได้คิดการบัญชรเมือง. รุ่งขึ้นวันอังคารเดือนสี่แรมสามค่ำเพลาเช้าตรู่, พระมหาอุปราชาก็ยกพลทหารไปตีค่ายเจ้าพระยานเรศนา, ๆ นายทัพนายกองต่อสู้เปนสามารถ, ข้าสึกเอามิได้, พระมหาอุปราชาโกรธ, สเด็จบ่ายช้างไปยืนตรงหน้าค่ายห่างกันประมานสามเส้น, ให้ประกาศแก่นายทัพนายกองว่า, มิได้ค่ายเพลานี้จะตัดศีสะเสียบเสีย. นายทัพนายกองกลัว, ก็ต้อนพลทหารตามติดขึ้นหนุนแน่นกัน

เข้าไปพ้นค่ายหักเข้าได้. เจ้าพระยามหาเสนานายทัพนายกองไพร่พลแตก, ก็ลาดลงคลองน้ำข้ามไปฟากวัดมเหยงค์, ที่ป่วยเจ็บล้มตายในน้ำก็มาก. พระมหาอุปราชาก็ยกทัพกลับไปค่าย, จึ่งเสด็จไปเฝ้าสมเด็จพระเจ้าหงสา-วดีกราบทูนซึ่งมีชัยได้ค่ายให้ซาบทุกประการ ขณะนั้นไพร่พลในกองทัพขัดเสบียง,แต่งกองทัพออกลาดหาก็มิได้,ที่ได้บ้างซื้อขายแก่กันเปนทนานละเฟื้อง, ท้าวพระยาพระหลวงหัวเมืองเอาเนื้อความกราบทูน, สมเด็จพระเจ้าหงสาวดีตรัสปรึกสาดูความคิดท้าวพระยา นายทัพนายกองทั้งปวงว่า เสบียงอาหารซื้อขัดสนหยู่แล้ว, แล้วก็จวนเทสกาลฟ้าฝนจะทำการมิได้, จำจะคิดเลิกทัพกลับไป, แต่ทว่าจะไปโดยทางใดดี, ท้าวพระยามุขมนตรีปรึกสากราบทูนว่า, ถ้าเสด็จไปทางเมืองกำแพงเพชร, ออกด่านแม่ละเมาเล่า, กองทัพฝ่ายเหนือก็ตั้งมั่นรับหยู่ณะเมืองชัยนาท, เกลือกราชการติดพันช้าไป, ไพร่พลจะขัดสนโดยเสบียงอาหารเห็นจะเสียท่วงที. แม้นเสด็จไปทางกาญจนบุรีแรกมาเห็นจะสดวก. *สมเด็จพระเจ้าหงสาวดีตรัสว่า, ซึ่งจะกลับไปทางกาญจนบุรีนั้นเห็นจะขัดสนอีก, ด้วยเหตุว่ากองทัพเรายกเหยียบเมืองมา, เสบียงอาหารยับเยินสิ้นหยู่แล้ว, ประการหนึ่งได้สั่งไปถึงพระมหาธัมราชาว่าให้ลงมา, ถ้ามิลงมาเราจะขึ้นไปตี, แลพระมหาธัมราชามิลงมานั้น, ดีร้ายจะตั้งมั่นรับ, แลผ่อนเสบียงอาหารลงมาไว้มาก, เห็นสมคเนเราหยู่แล้ว, ทำไมกับทัพพระมหาธัม-ราชาเท่านั้น, เพลาเดียวก็จะแตก, จะได้เสบียงอาหารพอไพร่พลเราไม่ขัดสน ท้าวพระยานายทัพนายกองก็บังคมทูนว่า, ซึ่งพระราชดำหริครั้งนี้ดีหาที่สุดมิได้. สมเด็จพระเจ้าหงสาวดีตรัสว่า, ซึ่งเราจะล่าทัพไปครั้งนี้, จะต้องตีทั้งหน้าทั้งหลัง, ด้วยเหตุว่าทัพพระมหาธัมราชามาตั้ง

หยู่ชัยนาทบุรี, เห็นจะรู้ถึงพระมหาจักรพัด, สมเด็ดพระมหาจักรพัดซาบพระทัยว่า, ทัพพระราชบุตรเขยมาสกกะหนาบหยู่แล้ว, ครั้นจะแต่งทัพตามต้อนพลเราเปนมั่นคง. เราจะคิดเอาชัยชำนะทั้งหน้าทั้งหลังให้ได้ ตรัสแล้วให้มีพระราชกำหนดให้ทัพพระยาพสิม, พระยาละเคิ่ง, ทัพพระยาสเรี้ยง, ทัพพระยาตองอู, ทัพพระยาจิตตองหัวทัพ, ทัพละสามหมื่น, เปนคนห้าสิบหมื่น, ให้พระเจ้าแปรเปนแม่กองยกไป, ถ้าพบทัพพระมหาธัมราชาตั้งรับแห่งใดตำบนใด, ให้ตีจงแตกแต่ในเพลาเดียว. ถ้าล่วงราตรีไปจะเอาสิ่งนายทัพนายกองเสียแทนชเลย. แลให้ทัพพระมหาอุปราชารั้งท้าย, ตามทัพพระนครสรีอยุธยาตามมา, ให้มีทัพล้อทัพซุ่มหุ้มจับเอาตัวนายทัพนายกองให้ได้เปนมาคนหนึ่งสองคน. ถ้ามิทำได้ดังนี้จะเอาตัวมหาอุปราชาเปนโทสถึงสิ้นชีวิต, แลให้นายทัพนายกองจัดแจงให้พร้อม, อีกสามวันจะเลิกทัพจากพระนครสรีอยุธยา.

ฝ่ายพระมหาจักรพัดิราชาธิราชเจ้าแจ้งว่า, สมเด็ดพระมหาธัมราชายกกองทัพเมืองพระพิสนุโลก, เมืองสวรรคโลก, เมืองสุโขทัย, เมืองพิไชย, เมืองพิจิตร, คนห้าหมื่นมาตั้งหยู่ชัยนาทบุรี, ทัพหน้าลงมาถึงเมืองอินทบุรี, สมเด็ดพระเจ้าหยู่หัวดีพระทัยนัก, ก็ตรัสแก่มุขมนตรีว่าถ้าสมเด็ดพระเจ้าหงสาวดีรู้ว่า, ทัพสมเด็ดพระมหาธัมราชายกมาเห็นจะไม่หยู่ช้า, ครั้นจะเลิกไป ถ้าไปทางเหนือสมคเนเราจะได้กะทบหน้าหลังซ้ำเติมถนัด, เกลือกจะหลีกไปทางสุพรรณ, กาญจนบุรี, จะสกัดซ้ำเติมไม่เติมท. พระสุนทรสงครามกราบทูลว่า, อันสมเด็ดพระเจ้าหงสาวดีประกอบด้วยกำลังสามประการ, คือกำลังปัญญาหนึ่ง, ความคิดหนึ่ง, มีทหารกล้าหนึ่ง, เห็นไม่ไปทางสุพรรณ กาญจนบุรี, ด้วยเหตุว่าเปน

ต้นทางมา, สเบียงอาหารยับเยินสิ้นแล้ว. เห็นจะเดินทางเหนือหมายตี เอาสเบียงอาหารในกองทัพสมเด็จพระมหาธัมราชานั้นอีก. สมเด็จพระเจ้าหยู่หัวไม่เห็นด้วย, จึ่งตรัดว่าถ้าดังนั้น, พระสุนทรสงครามสิเปนเจ้าเมืองสุพรรนบุรี, จัดเจนป่าทางให้คุมทัพห้าพัน, ลอบออกไปเพลาค่ำพรุ่งนี้, ให้ตั้งซุ่มสกัดคอยโจมตีทัพพระเจ้าหงสาวดีให้ได้เปนบำเหน็ดมือมา, ถ้ามิได้สลักสำคัญมาจะเอาตัวเปนโทษ. พระสุนทรสงครามก็โดยพระราชบันชาถวายทานบนไว้. สมเด็จพระเจ้าหยู่หัวจึ่งตรัดว่า, ถ้าพระเจ้าหงสาวดีเลิกทัพไปทางเหนือดุจคำพระสุนทรสงครามว่านั้น, ผู้ใดจะไปตาม. จึ่งพระเจ้าลูกเทอพระราเมสวร, พระมหินทราธิราชกราบทูนว่า, ข้าพเจ้าทั้งสองขอลาตามตีทัพพระเจ้าหงสาวดีให้เปนบำเหน็ดมือ. สมเด็จพระเจ้าหยู่หัวก็บันชาตาม.

ครั้นนะวันอาทิจเดือนสี่แรมเก้าค่ำ, เพลาสองยามถึงกำหนด, พระเจ้าแปร, แลพระยาพสิม, พระยาตะเคิ่ง, พระยาสเรียง, พระยาตองอู, พระยาจิตตองก็เลิกทัพเดินเปนกองหน้าทัพหลวง. สมเด็จพระเจ้าหงสาวดีก็เดินเปนอันดับ, แลทัพพระมหาอุปราชาก็เดินกองหลัง. พระมหาอุปราชาแต่งม้า 500 ให้หยู่รั้งท้ายคอยเหตุ ถ้าเห็นทัพตามมาประมานพันหนึ่ง, ให้ม้าไปบอกม้าหนึ่ง. ถ้าพลประมานสองพัน, ให้ม้าไปบอกสองม้า, ถ้าพลประมานสามพันสี่พันห้าพัน, ก็ให้ม้าไปบอกสามม้าสี่ม้าห้าม้าเอาม้าเปนกำหนด

ฝ่ายทัพหน้ามาเดินข้ามคลองบางแก้ว, ไปตามทิวทุ่งลำแม่น้ำใหญ่ เพื่อรพลช้างม้ามากจะได้อาศัยน้ำ. ครั้นเพลารุ่งเช้าชาวพระนครรู้ว่าทัพสมเด็จพระเจ้าหงสาวดีเลิกไป, มุขมนตรีก็นำเอากิจกราบทูนสมเด็จพระ

พุทธเจ้าหยู่หัวว่า, ทัพพระเจ้าหงสาวดีมิยกไปทางเมืองสุพรรณ, กาญจน-บุรี, ไปทางแนวแม่น้ำไหย่. สมเด็จพระเจ้าหยู่หัว, ก็ตรัดให้สมเด็จพระเจ้าลูกเทอทั้งสองพระองค์, คุมทัพหมื่นหนึ่งยกตาม. จึ่งพระราเมศวรพระมหินทราธิราชปรึกสากันว่า, ซึ่งทัพล่าไปในวันหนึ่งสองวันนี้, เห็นจะระวังนักจะคิดเอากองทัพรับเราเปนสามารถ, อันจะรับจู่โจมเข้าตีนั้นเห็นจะเอาไชยชำนะยาก, จะค่อยสกดตามไปวันหนึ่งสองวันให้ประมาทลงก่อนประการหนึ่งจะได้จวนกระทบทัพสมเด็จพระมหาธัมราชาพะว้าพะวังเปนสองฝ่าย, เราจึ่งจะเข้าโจมตีเห็นจะได้ไชยชำนะโดยง่าย, ครั้นปรึกสากันแล้วก็ยกสกดตามไปแต่ห่าง ๆ ทางประมาณกึ่งวัน. ฝ่ายทัพกองหน้าไปถึงเมืองอินทบุรี, เห็นค่ายไหย่สองค่าย, ก็กลับมาแจ้งกับนายทัพนายกอง. พระยาพสิม, พระยาตะเคิ่ง, พระยาสเรียง, พระยาตองอู, พระยาจิดตองดีใจต่างคนแต่งตัวขี่ช้างพลายกั้นสัปทนต้อนพลเข้าตีค่าย, พระเจ้าแปรซงช้างมนีฉัตร, กั้นพระกลดไปยืนให้ทหารเข้าหักค่าย. เหล่าทหารหงสาวดีก็แห่โห่ลั่นปี่นแกว่งหอกดาบดาแข่งกันกรูเข้าถอนขวากหนามปีนป่ายหักค่ายเปนโกลาหล. ทหารในค่ายก็วางปืนไหย่น้อยออกต้องพระยามอญพม่าล้มตายเปนอันมาก, ก็ยิ่งหนุนเนื่องกันหนักเข้ามา, เย่อค่ายแหกค่ายจนถึงได้แทงฟันกันเปนสามารถ. พลพม่ามอญก็เข้าค่ายได้ไล่ตลุมบอนฆ่าฟันกันตายเปนอันมาก. ซึ่งเหลือนอกนั้นก็หนีกระจัดกระจาย, ขึ้นมากราบทูลสมเด็จพระมหาธัมราชาโดยซึ่งเสียแก่ข้าศึกนั้นทุกประการ.

พอผู้ลงไปสอดแนมฟังราชการนะกรุงเทพพระมหานครกลับขึ้นมาทูลว่า, ทัพพระเจ้าหงสาวดีเลิกขึ้นมาทางเหนือสิ้นแล้ว. สมเด็จพระมหาธัมราชาแจ้งว่า, กำลังศึกกล้ามากเหลือกำลังดังนั้นเห็นจะรับมิหยู่, คิด

จะเลิกทัพเสียให้พ้นหน้าศึก, ซุ่มหยู่นะบ้านเนินฟากตะวันออกแล้ว, จะคอยตามสกัดตี. จึ่งตรัสกำหนดให้นายทัพนายกองเลิกออกจากค่าย, ให้เปนหมวดเปนกองกัน. นายทัพนายกองก็ทำโดยพระราชบัญชาทุกประการ. พอกองทัพพระเจ้าแปรยกมาถึงเห็นค่ายเปล่า, ก็ตั้งหยู่นะเมืองชัยนาท, แล้วก็บอกลงมายังทัพหลวง. ขณะเมื่อวันกองทัพหน้าตีค่ายพระยาสวรรคโลก, พระยาสุโขทัยนะเมืองอินทบุรีนั้น, พระมหาอุปราชาตรัสปรึกสากับด้วยนายทัพนายกองว่า, ทัพเรามาถึงสองวันสามวัน, ซึ่งทัพพระนครสีอยุธยามิได้ตามตีนั้น, ชรอยจะคิดเกรงว่าเราแต่งทัพป้องกันระวังหยู่มิได้ประมาท, จะคอยสกัดตามสองวันสามวันให้เราประมาทก่อน. ประการหนึ่งจะให้ปะทะทัพฝ่ายเหนือ, ซึ่งตั้งหยู่นะเมืองชัยนาท, เมืองอินทบุรีจึ่งจะโจมตี, ให้เราพะว้าพะวังเห็นจะคิดดั่งนี้มั่นคง. จำจะซ้อนความคิดชาวพระนครสีอยุธยา, จับเอานายทัพแลไพร่ไปถวายสมเด็จพระราชบิดา, ให้เปนบำเหน็จมือจงได้. ตรัสดังนั้นขาดคำเห็นม้าเร็วขึ้นมาสิบม้า, พระมหาอุปราชาก็แจ้งว่า, มีทัพตามมาประมาณหมื่นหนึ่ง. จึ่งให้สมิงพัตเบิด, สมิงพัตบะคุมทัพห้าพัน, ม้าสองร้อยยกไปตั้งซุ่มสงบหยู่ตามทิวไม้ฟากทุ่งกำหนดว่า, ถ้าเห็นทัพตามมาหย่าเพ่อให้ตีก่อนให้ล่วงถลำขึ้นมา, ต่อได้ยินเสียงปืนรบจึ่งให้โจมตี ก็ยกซุ่มหยู่ตามรับสั่ง, แล้วก็เดินทัพขึ้นไปตั้งหยู่ทางประมาณสองร้อยเส้น ฝ่ายพระราเมศวรพระมหินทราธิราชดำหริว่า, วันนี้เห็นทัพหงสาวดีจะถึงเมืองอินทบุรี, จะได้ติดกับทัพฝ่ายเหนือหยู่แล้ว, ก็เร่งรีบเดินทัพหวังจะโจมตี. ขณะนั้นสมิงพัตเบิด, สมิงพัตบะเห็นทัพยกมาก็สงบสังเกตดู, เห็นช้างทนั่งหลังคาทองสองช้างก็แจ้งว่า, เปนนายพล. พอได้ยินเสียงปืนทัพพระมหาอุป-

ราชา, ก็ยกออกโจมตีเอาตรงช้างที่นั่ง, ทัพชาวพระนครไม่ทันรู้ตัวก็แตกฉาน. เหล่ารามัญก็ล้อมจับเอาพระราเมศวร, พระมหินทราธิราช, กับมหาดเล็กท้ายช้างสองคนไปถวายพระมหาอุปราชา ๆ ก็พาไปถวายสมเด็จพระราชบิดา, พร้อมกันกับคนพระเจ้าแปรซึ่งให้ลงมาทูลว่า, ค่ายเมืองชัยนาทบุรีก็เลิกหนีไปแล้ว.

สมเด็จพระเจ้าหงสาวดีดีพระทัย, ก็เสด็จไปตั้งประทับแรมอยู่นะเมืองชัยนาท, จึงให้เอาพระราเมศวร, พระมหินทราธิราชเข้ามา, แล้วตรัสว่า, เจ้าทั้งสองสิเปนข้าศึกกับเรา, บัดนี้เราจับได้แล้วจะคิดประการใดเล่า. พระราเมศวร, พระมหินทราธิราชกราบบังคมทูลว่า, ข้าพระองค์นี้จนอยู่แล้ว. จะฆ่าเสียก็จะตาย. ถ้าพระองค์โปรดพระราชทานชีวิตไว้ก็จะรอด. สมเด็จพระเจ้าหงสาวดีได้ทรงฟังก็แย้มพระโอฐ. แล้วตรัสให้พระมหาอุปราชาเอาพระราเมศวร, พระมหินทราธิราชไปคุมไว้.

ฝ่ายนายทัพนายกองซึ่งแตกจากทัพพระราเมศวร, พระมหินทราธิราชก็กลับไปพระนคร, เอาเหตุกราบทูล, สมเด็จพระมหาจักรพัดิราชาธิราชเจ้าได้แจ้งดังนั้น, ก็ตกพระทัยโทมนัสถึงสมเด็จพระราชโอรสทั้ง สองพระองค์นั้น. แล้วแต่งพระราชสาสนให้พระมหาราชครูปโรหิต ขุนหลวงพระกเสม, ขุนหลวงพระไกรศรี, ถือมาทางเรือขึ้นไปถึงเมืองชัยนาทบุรี ท้าวพระยารามัญนำเข้าเฝ้าทูลถวายพระราชสาสนแด่พระเจ้าหงสาวดี แลในลักษณะสาสนนั้นว่า, พระราชสาสนสมเด็จพระมหาจักรพัดิราชาธิราชเจ้าพระนครศรีอยุธยา, ขอจำเริญทางพระราชไมตรีมายังสมเด็จ พระเจ้าหงสาวดีผู้มีอิสระภาพใหญ่ ยิ่งกว่าขัตติยราช สามนต์ใน

ชมพูทวีป, ด้วยพระองค์ยกพยุหโยธาทัพมากระทำยุทธนาการกับพระนคร ศรีอยุธยา, เปนที่สำเริงราชหฤทัยในบรมกสัตราธิราช โดยบูรพประเพณี, แต่เลิกทัพไปโดยปรกติมิได้แพ้พ่าย ฝ่ายโอรสแห่งข้า มิได้รู้ในเชิงชัยยุทธ, ยกติดตามมาตีกองทัพพระองค์จับไว้นั้น, โอรสทั้งสองถึงซึ่งปราชัยหยู่ แล้ว, อุปมาดุจสกุนโปดก, อันต้องแร้วพเนจรไล่กรงขังไว้. ขอ พระองค์หย่าได้มีอาฆาตจองเวรเลย, จงปล่อยโอรสแห่งข้าให้คืนพระ นครก็จะเปนเกียรติยศแห่งพระองค์สืบไปตราบเท่ากัลปวสาน. สมเด็จ พระเจ้าหงสาวดีได้แจ้งในลักษณะพระราชสาสนดังนั้นก็แย้มพระโอฐ,แล้ว ตรัสแก่ผู้จำทูลพระราชสาสนว่า, สมเด็จพระเจ้าพี่เราให้มาอ่อนง้อ ขอราชโอรสแล้วเราอนุญาตให้, จึ่งดำหรัสสั่งพระราเมสวร, พระ มหินทราธิราชว่า, เจ้าทั้งสองจงไปทูลแก่พระราชบิดาว่า, เราขอช้างพลาย ศรีมงคล, ช้างพลายมงคลทวีปทั้งสองช้างไปชนเล่นกรุงหงสาวดี

พระราเมสวร, พระมหินทราธิราช, แลผู้จำทูลพระราชสาสน ก็กราบบังคมลาสมเด็จพระเจ้าหงสาวดี, มายังพระนครศรีอยุธยา, สอง พระองค์ก็กราบทูลพระราชบิดาว่า, ซึ่งตามตีกองทัพกลับให้ข้าศึกจับไป ได้, ให้เสียพระยศพระเกียรติ, โทษผิดถึงสิ้นชีวิตหยู่แล้ว, ขอพระราช ทานโทษครั้งหนึ่งก่อน. สมเด็จพระราชบิดาก็ประทานโทษให้, พระรา- เมสวร, พระมหินทราธิราชกราบทูลว่า, สมเด็จพระเจ้าหงสาวดีสั่งข้า พระองค์มาขอช้างพลายศรีมงคล, พลายมงคลทวีปซึ่งชนะงา สมเด็จ พระมหาจักรพัตราชาธิราชก็ตรัสปรึกษาด้วยมุขมนตรีทั้งปวงว่า, พระ เจ้าหงสาวดีขอช้างพลายศรีมงคล, พลายมงคลทวีปสองช้างควรจะให้ หรือประการใด ท้าวพระยามุขมนตรีกราบทูลว่า, พระเจ้าหงสาวดี

ให้พระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์คืนมานั้น, ก็เปนทางพระราชไมตรีหยู่, ซอบให้ช่างพลายสองช้างตอบไปจึ่งควร สมเด็จพระมหาจักรพัดิราชาธิราชเจ้า, ก็ตรัดให้กรมช้างคุมรับขึ้นไปถวายสมเด็จพระเจ้าหงสาวดีณะเมืองชัยนาทบุรี. สมเด็จพระเจ้าหงสาวดีตรัดให้พม่ามอนรับ, แลช้างพลายสีรมงคล, พลายมงคลทวีป, เห็นหมอความผิดเสียง, ก็อาละวาดเอาไว้มิหยู่, ไล่แทงช้างแทงคนวุ่นวายทั้งกองทัพ. สมเด็จพระเจ้าหงสาวดีตรัดว่า, เสียดายนักเหลือมือพม่ามอนนัก, ให้กรมช้างเอาคืนลงไปเถิด. กรมช้างกราบถวายบังคมลาลงมาพระนครสีรอยุธยา, ทูนประพรึติเหตุแก่สมเด็จพระพุทธเจ้าหยู่หัวทุกประการ.

ฝ่ายพระเจ้าหงสาวดีให้จ่ายเสบียงอาหารไพร่พลเสร็จแล้ว, สเด็จยกทัพหลวงกลับไปเมืองหงสาวดี, โดยทางกำแพงเพชรออกด่านแม่ละเมา. ฝ่ายสมเด็จพระมหาธัมราชา, ก็สเด็จลงมาเฝ้ากราบทูนสมเด็จพระมหาจักรพัดิราชาธิราชเจ้า, ซึ่งได้รบกับทัพหงสาวดีทุกประการ ครั้นกองทัพสมเด็จพระเจ้าหงสาวดียกไปแล้ว, สมเด็จพระมหาจักรพัดิราชาธิราชเจ้า, ให้แต่งการพระราชทานเพลิงสพพระสุริโยทัยซึ่งขาดคอช้างเสร็จแล้ว, สมเด็จพระมหาธัมราชาก็ถวายบังคมลากลับขึ้นไปยังเมืองพระพิสนุโลก. ฝ่ายสมเด็จพระมหาจักรพัดิราชาธิราชเจ้า, ให้สถาปนาที่พระราชทานเพลิงนั้นเปนพระเจดียวิหารเสร็จแล้วให้นามชื่อวัดสพสวรรค.

สมเด็จพระเจ้าหยู่หัวตรัดว่า, ไพร่บ้านพลเมืองตรีจัตวาปากใต้, เข้าพระนครครั้งนั้นน้อยออกหยู่ป่าห้วยเขาดอนไม่ได้เปนอันมาก. ให้ยกเอาบ้านท่าจีนตั้งเปนเมืองสาครบุรี. ให้ยกเอาบ้านตลาดขวัญตั้งเปน

เมืองนนทบุรี. ให้แบ่งเอาแขวงเมืองราชบุรี, แขวงเมืองสุพรรณบุรี, ตั้งเปนเมืองนครไชยศรี. แล้วปรึกษาว่ากำแพงเมืองลพบุรี, เมืองนครนายก, เมืองสุพรรณบุรี, สามเมืองนี้ควรจะล้างเสียหรือจะเอาไว้. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอพระราเมศวร, พระมหินทราธิราช, กับมุขมนตรี, พร้อมกันปรึกษากราบทูลว่า, จะให้ไปรับทัพนะหัวเมืองนั้น, ถ้ารับได้ก็จะเปนคุณ, ถ้ารับมิได้ข้าศึกจะอาศัย, ให้รื้อกำแพงเสียดีกว่า สมเด็จพระเจ้าหยู่หัวก็บัญชาตาม, แล้วให้ตั้งพิจารนาเลขสมสังกัดพันสักนัชลำเครื่องสองแสนเศษ.

จุลศักราช 906 ปีมะโรงฉศก, ฝ่ายพระศรีศิลปผู้น้องพระยอดฟ้า พระองค์เอามาเลี้ยงไว้, จนอายุได้สามสิบสี่ปี, จึ่งให้ออกไปบวดเปนสามเณรหยู่นะวัดราชประดิษฐาน, พระศรีศิลปมิได้ตั้งหยู่ในกตัญญู ซ่องสุมพวกพลคิดการกบฎ. ครั้นทราบจึ่งดำหรัสสั่งเจ้าพระยามหาเสนาให้เอาตัวพระศรีศิลปมาพิจารนาได้ความเปนสัจ, หาประหารชีวิตเสียไม่, ให้แต่คุมเอาตัวไว้นะวัดธรรมิกราช, หมื่นจ่ายวดเปนคนผู้คุม. ครั้นจวนเข้าพรรษา, ซึ่งพระมหากรุนาตรัสว่า, พระศรีศิลปซึ่งเปนโทษคุมไว้นั้น, อายุได้อุปสมบทเปนภิกษุภาวะหยู่แล้ว, ให้เอามาอุปสมบท, จึ่งทราบว่าพระศรีศิลปหนีก่อนนั้นถึงสามวัน, ไปซุ่มพลหยู่นะม่วงมดแดง ซึ่งพระกรุนาดำหรัสให้เจ้าพระยามหาเสนาไปตาม.

ฝ่ายพระศรีศิลปให้ไปขอฤกษ์พระพรรนรัตน นะวัดป่าแก้ว ๆ ก็ให้ฤกษ์ว่า, นะวันเสาร์เดือนแปดขึ้นค่ำหนึ่งฤกษ์ดีให้ยกเข้ามาเถิด. แลพระยาเดโช, พระยาท้ายน้ำ, พระยาพิไชยรณรทธ, หมื่นภักดีสวรรค, หมื่นไพนรินทร, ซึ่งเปนโทษหยู่ก่อนจำไว้ในที่สังกัด, ให้หนังสือออกไปวัน

แรมสิบสามค่ำถึงพระศรีสิลปว่า, สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตรัสว่ารุ่งขึ้นวันนี้สิบสี่ค่ำ, จะให้เอาข้าพเจ้าทั้งห้าคนไปฆ่าเสีย, ขอให้พระองค์เข้ามาแต่ในกลางคืนวันนี้หย่าให้ทันรุ่ง. พระศรีสิลปก็ยกเข้ามาทางหอรัตนชัย. เจ้าพระยามหาเสนารู้ว่าพระศรีสิลปเข้ามา, ก็ตามเข้ามาข้ามท่าคอยพอช้างเผือกลงอาบน้ำ, เจ้าพระยามหาเสนาก็ขี่ช้างเผือกออกมารบพระศรีสิลปนะถนนหน้าบางตรา. พระศรีสิลปก็ร้องว่าเจ้าพระยามหาเสนาจะสู้เราหรือ. เจ้าพระยามหาเสนาว่า, พระราชกำหนดโทษพระองค์ฉันใด, โทษข้าพเจ้าดุจฉันนั้น, ไล่ช้างเข้าชนกัน. พระศรีสิลปก็ตีด้วยขอ, เจ้าพระยามหาเสนาตกช้างลง พระศรีสิลปยกเข้าไปทางประตูเสาทงชัย, เข้าพระราชวังได้. สมเด็จพระมหาจักรพัดิราชาธิราชเจ้าไม่ทันรู้พระองค์, ลงเรือพระที่นั่งหนีขึ้นไปเกาะมหาพราม. พระศรีสิลปให้ถอดพระยาเดโช, พระยาท้ายน้ำ, พระยาพิชัยรณริทธิ, หมื่นภักดีสวรรค, หมื่นไพนรินทรออก. ฝ่ายพระราเมสวร, พระมหินทราธิราชกับเสนาบดี, พร้อมกันเข้ารบพระศรีสิลปจนถึงตะลุมบอน, ล้มตายเปนอันมากด้วยกันทั้งสองฝ่าย, แต่พระศรีสิลปนั้นต้องปืนตาย. สมเด็จพระมหาจักรพัดิราชาธิราชเจ้า, ก็เสด็จคืนเข้าพระราชวัง. ครั้นรู้ว่าพระพรรนรัตน์วัดป่าแก้วให้เรียกสึกพระศรีสิลปเปนแท้, ก็ให้เอาพระพรรนรัตน์วัดป่าแก้ว, แลพระยาเดโชพระยาท้ายน้ำ, พระยาพิชัยรณริทธิ, หมื่นภักดีสวรรค, หมื่นไพนรินทรฆ่าเสีย, เอาไปเสียบไว้นะตะแลงแกง, กับศพพระศรีสิลป.

ครั้งนั้นเมียน้อยขุนนางโจทว่า, ผัวเข้าด้วยพระศรีสิลป, แลคอยรับพระศรีสิลป. ถามเปนสัจตรัสให้ฆ่าเสียเปนอันมาก.

จุลศักราช 907 ปีมะเส็งสัปตศก, สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จไป

วังช้างตำบนไชย้อย, ได้ช้างเผือกพลายสูงสี่สอกสิบนิ้วช้างหนึ่ง, ให้ชื่อพระรัตนากาศ.

ศุลักราช ๙๐๘ ปีมะเมียอัฐศก, สเด็จไปวังช้างตำบนป่าเพชบูรน์, ได้ช้างเผือกพลายสูงสี่สอกเสศ, ให้ชื่อพระแก้วซงบาท. แลในเดือนสิบปีมะเมียนั้น, สเด็จไปได้ช้างเผือกตำบนบ้านมหาโพธิ, ลูกเปนเผือกแม่เปนเผือกสองช้าง.

ศุลักราช ๙๐๙ ปีมะแมนพศก, สเด็จไปวังช้างป่าทเลชุบสร, เปนเผือกสูงสี่สอกห้านิ้วเชือกหนึ่ง, ให้ชื่อพระบรมไกรสร. ครั้นนะเดือนอ้ายปลายปี, สเด็จไปได้ช้างเผือกตำบนบ้านำซง, สูงสี่สอกคืบ, ให้ชื่อพระสุริยกุญชร. ครั้งนั้นพระนครสีอยุธยาไพสาลสมบูรน์, ด้วยมีช้างเผือกถึงเจ็ดช้าง. พระเกียรติยสปรากฏไปในนานาประเทสทั้งปวง, มีกำปั่นลูกค้าเมืองฝรั่งเสส, เมืองอังกริด, เมืองวิลันดา, เมืองสุรัต, แลสำเพาจีนมาค้าขายเปนอันมาก. สมเด็จพระสังคราชพระราชาคนะ, เสนาพฤทธามาตยปโรหิตถวายพระนามพระเจ้าแผ่นดิน, สมเด็จพระมหาจักรพัดราชาธิราชพระเจ้าช้างเผือก. กิติสัพทลือไปถึงกรุงหงสาวดีว่า, พระนครสีอยุธยามีช้างเผือกถึงเจ็ดช้าง.

ฝ่ายสมเด็จพระเจ้าหงสาวดีมีพระทัยจะใคร่ได้สักสองช้าง, จึ่งมีพระราชสาสนแต่งให้สมิงโยคราชกับไพร่ร้อยหนึ่ง, ถือมาพระนครสีอยุธยา, มุขมนตรีนำเฝ้า. แลในลักสนะสาสนนั้นว่า, พระราชสาสนสมเด็จพระเจ้าหงสาวดี, ผู้มีมเหสรสักดานุภาพปราบบุราราชธานีน้อยใหญ่ให้ปราชัยไปทั่วทสทิส, อันท้าวพระยาสามนคราชโอนโมลีสนอบน้อมถวายสุวรรนบุบผาบรรนาการจะนับมิได้. ขอจำเริญทางพระราชไมตรีมา

ยังสมเด็จพระเชตถาธิราชผู้ผ่านพิภพกรุงเทพทวาราวดีสรีอยุธยา, ด้วยแจ้งกติสัพทชื่นไปว่า, สมเด็จพระเจ้าเชตถาเรา, ประกอบด้วยบุญญาธิการเปนอันมากมีเสวตกุญชรชาติพลายพังถึงเจ็ดช้าง. พระอนุชาท่านประสงค์จะขอช้างเผือกพลายสองช้างมาไว้เปนสีรีกรุงหงสาวดี, ให้สมเด็จพระเชตถาเราเห็นแก่ทางพระราชไมตรีอนุชาท่านเถิด, กรุงหงสาวดีกับพระมหานครสรีอยุธยา, จะได้เปนสัมพันธมิตรไมตรีสนิธเสนหา, เปนมหาพสุธาทองแผ่นเดียวกันไปตราบเท่ากัลปาวสาน. ถ้าสมเด็จพระเชตถาเราจะถือทิตถิมานะ, แดรักช้างสองช้างยิ่งกว่าทางพระราชไมตรี, ก็เห็นว่ากรุงหงสาวดีกับกรุงสรีอยุธยาขาดจากกันแล้ว, หน้าที่จะได้รอนอกสมนพราหมนามาตยประชาราสดร.

สมเด็จพระมหาจักรพัดิราชาธิราชพระเจ้าช้างเผือก, ได้แจ้งในลักสนะพระราชสาสนดังนั้น ตรัดให้มุขมนตรีปรึกสา. มุขมนตรีปรึกสาว่า, สมเด็จพระเจ้าหงสาวดีลินดำ, อันเปนใหญ่ในรามันประเทสพระองค์นั้น, มีกริสดาธิการผ่านแผ่เดชเดชานุภาพไปทั้งสิบทิส, แลให้มีพระราชสาสนเปนทางพระราชไมตรี. มาขอพระยาตระกูลสองช้างโดยสุนทรภาพสวัสดี. แล้วสมเด็จพระเจ้าหงสาวดี, ก็ไว้ทางพระราชไมตรี, ครั้งให้สมเด็จพระเจ้าลูกเทอทั้งสองพระองค์มา, พระเดชพระคุณมากมายหยู่, ควนจะให้ช้างจะได้เปนพระเกียรติยสไปในนานาประเทส.

ฝ่ายพระราเมสวร, พระยาจักรี, พระสุนทรสงครามเจ้าเมืองสุพรรนบุรีปรึกสาว่า, ช้างเผือกเปนสรีมงคลสำหรับเมืองพระนคร, ซึ่งจะให้ไปนั้นไม่ควน. ถึงสมเด็จพระเจ้าหงสาวดีมีไมตรีครั้งนั้น, ก็ขอช้างพลายสรีมงคล. แลพลายมงคลทวีปซึ่งชนะงาทั้งสองช้าง, สมเด็จพระเจ้า

หยู่หัวก็ให้แล้ว. หากทว่าเอาไปมิได้, แลซึ่งจะส่งพระยาช้างตระกูลไปนั้นจะเสียพระเกียรติยศไป, นานาประเทศจะว่า, ให้โดยเกรงอานุภาพพระเจ้าหงสาวดี. เอาคำปฤกษาทั้งสองฉบับกราบทูนซงพระกรุนาตรัศว่า, ถ้าเรามิให้ช้างเผือกไป, พระเจ้าหงสาวดียกทัพใหญ่มา, ยังจะป้องกันพระนครได้หรือ. สมเด็จพระเจ้าลูกเทอพระราเมศวร, พระยาจักรี, พระสุนทรสงครามกราบทูนว่า, ถ้าศึกหงสาวดียกทัพใหญ่หลวงมาประการใดก็ดี, ข้าพเจ้าทั้งสามคนนี้, จะขอประกันพระนครไว้.

สมเด็จพระเจ้าหยู่หัวก็บันชาตาม, จึ่งให้มีพระราชสาสนตอบไป, ในลักสนะพระราชสาสนนั้นว่า, สมเด็จพระมหาจักรพัดิราชาธิราช, รามินทรธิบดินทราเชน สุริเยนทรยโสดมราไชสวรรยาธิบัติ ถวัลยราชทวาราวดีศรีอยุธยามหาดิลกภพนพรัตนราชธานีบุรีรมย์อุดมด้วยมหาเสวตกุญชรชาติอิสวรพงส์พิสนุพงส์อันประเสิด, สนองทางพระราชไมตรีมายังสมเด็จพระอนุชาเรา, ผู้ผ่านพิภพกรุงหงสาวดี, อันมีอิสวรราชฤทธิราชนิรงค์ในรามันประเทศทั้งสิ้นอัสดงคต, ด้วยมีพระราชสาสนมานั้นได้แจ้งแล้ว, แต่ทว่าเป็นบูรพประเพนี, ผู้ได้มีสมภารบารมีถึงที่บรมจักรแล้ว, ก็มีจักรแก้วดวงแก้วมณีนางแก้วช้างแก้วม้าแก้วขุนพลแก้วขุนคลังแก้ว. ถ้าหาบุญบารมีไม่, ถึงผู้อื่นจะหาให้ก็รักสามิได้, ธัมดาประเทศธานีใดมีนางรูปงาม, มีช้างเผือกช้างเนียมบ่อแก้วบ่อทอง, ก็เป็นประเพนีที่จะให้เกิดยุธนาการ, หย่าให้พระอนุชาเราน้อยพระทัยเลย.

ทูตรับพระราชสาสนแล้วกราบถวายบังคมลาไปยังกรุงหงสาวดี ถวายพระราชสาสน, ทูนประพรึติเหตุทุกประการ. สมเด็จพระเจ้าหงสาวดีแจ้งในพระราชสาสนแลกิจจานุกิจทั้งปวงก็ตรัศว่า, ขอบใจ

พระมหาจักรพัด, เราต้องประสงค์ช้างเผือกแต่สองช้าง, ควนหรือจัดทางพระราชไมตรีได้, อันพระนครศรีอยุธยา, กับกรุงหงสาวดี, ตั้งแต่วันนี้ไปจะเปนปรปักษ์กันแล้ว, แล้วตรัสปรึกษาด้วยท้าวพระยามุขมนตรีว่า, เรายกไปพระนครศรีอยุธยามิได้นั้น, ด้วยเหตุสามประการ, ประการหนึ่งพระนครศรีอยุธยา, มีน้ำล้อมรอบดุจเขาพระสิเนรุราช, อันมีสีทันดรสมุทแวดล้อมเปนชั้น ๆ ประการหนึ่งขัดโดยสเบียงอาหารจะทำการปี่มิได้. อนึ่งเมืองพระพิศณุโลก, เมืองสวรรคโลก, เมืองสุโขทัย, เมืองกำแพงเพชร, เมืองพิชัย, ห้าเมืองนี้ยังเปนกำลังกรุงเทพมหานครหยู่, ทั้งสเบียงอาหารก็บริบูรณ์. ถ้าได้เมืองฝ่ายเหนือทั้งนี้ด้วยแล้ว, พระนครศรีอยุธยาไม่พ้นเงื้อมมือเรา, จะเห็นประการใด. มุขมนตรีทั้งปวงก็เห็นโดยพระราชบริหาร. สมเด็ดพระเจ้าหงสาวดีตรัสว่า, เราจะยกครั้งนี้จะให้มากกว่าก่อนสามเท่า, จึ่งให้มีพระราชกำหนดไปถึงพระเจ้าอังวะราชบุตรเขย, พระเจ้าแปรผู้เปนราชนัดดา, พระเจ้าเชียงใหม่, แลท้าวพระยาหัวเมืองน้อยใหญ่ทั้งปวงว่า, จะยกไปตีกรุงพระนครศรีอยุธยา, ให้เร่งบำรุงช้างม้ารี้พลไว้, ออกพรรสาแล้วให้ยกมาพร้อมกันนะกรุงหงสาวดี.

ฝ่ายพระเจ้าอังวะ, พระเจ้าแปร, พระเจ้าเชียงใหม่, แลท้าวพระยาหัวเมืองทั้งปวง, แจ้งในพระราชกำหนดแล้ว, ก็เกนทัพบำรุงช้างม้ารี้พลไว้สัพ, ครั้นออกพรรสาแล้ว. ก็ยกทัพมาพร้อมกัน นะกรุงหงสาวดี.

จุลศักราช 910 ปีวอกสัมริทธิสก, สมเด็ดพระเจ้ากรุงหงสาวดี, เกนทัพกรุงหงสาวดี, กรุงอังวะ, เมืองเชียงใหม่, เมือง

พุกาม, เมืองปรวน, เมืองแปร, เมืองละเคิ่ง, เมืองจิตตอง, เมืองตองอู, เมืองพสิม, เมืองบัวเผื่อน, เมืองเตรียง, เมืองตะราง, เมืองเมาะตมะ, เมืองเมาะลำเลิ่ง, เมืองทวาย, เปนคนเก้าสิบหมื่น. ช้างเครื่องเจ็ดพัน, ม้าหมื่นห้าพัน, ให้พระมหาอุปราชาเปนกองหน้า, ถือพลยี่สิบหมื่น, ม้าสามพัน, ช้างเครื่องพันห้าร้อย, พระเจ้าอังวะเปนปีกขวา, ถือพลสิบหมื่น, ม้าพันหนึ่ง, ช้างเครื่องห้าร้อย, พระเจ้าแปรเปนปีกซ้าย, ถือพลสิบหมื่น, ม้าพันหนึ่ง, ช้างเครื่องห้าร้อย, พระเจ้าเชียงใหม่เปนกองหลัง, ถือพลสิบหมื่น, ช้างเครื่องห้าร้อย, ม้าพันหนึ่งพร้อมเส็ดแล้ว.

ถึงณะวันพุธเดือนสิบสองขึ้นสองค่ำ, เพลารุ่งแล้วสองนาลิกาหกบาท, ได้สุภวารเริกส์ดี สมเด็ดพระเจ้าหงสาวดีก็สอดใส่สนองพระองค์ซงสุวรรณมหาสังวาลเจ็ดสาย, เฉวียงพระอังสาซงกาญจนาไมยมาลาสอดสกดวิจิตรพิพิธภูสิตากาญจนนิลรัตน์ โดยขัตติยเวสวิสัย, สำหรับวิไชยราชรณยุธเส็ด สเด็ดซงช้างพระที่นั่งพลายเทวนาคพินายสูงหกศอกคืบห้านิ้ว, เปนบรมอัคราชยานประดับเครื่องนาเคนทราลังการาภรณ์บวรสัตพิธรัตน, พร้อมด้วยหมู่สูรางคพลากรโยธาทวยหาร, เปนขนัดแน่นแสนสารสินธพพาชชาติราชมูลิกากรบวรองครักสกันกงซงสรรพสาตราลังการานานาวิวิธภูสิต พิพิธทวนทงเปนทิวท่องรัถยางค์เดียรดาส, ดูโอภาสพันลึกอธึกด้วยทวัชกลังกรดอภิรุมบังสุริยสองจำหรัดคคนัมพรประเทสไพโรจนดาสดา, ด้วยท้าวพระยาเสนามาตยานิกรพิริยพิรินท์เรียงรายระดับโดยขบวนพยุหบาตราซ้ายขวาหน้าหลังทั้งปวงเส็ด ได้เพลามหามหุติเริกส์โหราลั่นฆ้องไชย, ปโรหิตาจารย์เป่าสังข์ประโคม

คฤ้องกลอง, กาหลดนตรีศัพทอุโฆสนีนาทนี่สนั่นดำเนินกะบวนธุชะโบกโบย, เคลื่อนพยุหโยธาทัพหลวงออกจากกรุงหงสาวดีประทับรอนแรมมาเจ็ดวันถึงเมืองเมาะตมะ ดำหรัดให้ข้ามพลเหนือเมืองเมาะตมะห้าวันจึ่งสิ้น. แล้วยกมายี่สิบเวนถึงเมืองกำแพงเพชร, สมเด็ดพระเจ้าหงสาวดี, ตรัดให้พระยาเชียงไหม่, ตั้งหยู่ต่อเรือรบกะจังเหลาคาสองร้อยลำ. ให้พระยาหริภุญไชย, พระยานครลำปาง, ขึ้นไปเอาเรือเมืองเชียงไหม่, เมืองนคร, เมืองลำพูน, ถ่ายลำเลียงลงมาไว้ตำบนระแหงให้พร้อมแล้ว. สมเด็ดพระเจ้าหงสาวดี, ก็สเด็ดยกทัพหลวงไปทางเมือง สุโขทัย ตั้งค่าย ประทับแรม ให้หา พระยา สุโขทัย, พระ ยาสววรคโลกมาเฝ้า, ตรัดปราสัยแลสั่งให้เตรียมทัพ, แล้วสเด็ดยกไปเมืองพระพิสนุโลก, ตั้งค่ายหลวงตำบนโทก, แลค่ายทั้งนั้นก็ตั้งโดยกะบวน. ขณะเมื่อกองทัพพระเจ้าหงสาวดียกมาถึงปลายแดน.

สมเด็ด พระ มหา ธัมราชา เจ้า แจ้ง เหตุ ก็บอก ข้อราชการ, ให้เรือเร็วลงไปกรุงพระนครสรีอยุธยาขอกองทัพช่วย, แล้วให้กวาดครัวอพยพแขวงเมืองเข้าเมืองพระพิสนุโลก, แลแต่งการป้องกันเมืองเปนสามาถ. สมเด็ดพระเจ้าหงสาวดี, ยังมิได้สั่งให้เข้าล้อมเมือง, ให้ทำแต่บันไดหกบันไดพาดไว้เปนอันมาก, แล้วขุดดินปั้นก้อนไล่ชะลอมกองไว้, แต่ละกองสูงกว่ากำแพงเมือง. แล้วพระเจ้าหงสาวดีแต่งเปนรับสั่งเข้าไปว่า, สมเด็ดพระเจ้าชนะสิบทิส, สเด็ดยกพยุหโยธามาทั้งนี้, จะลงไปพระนครสรีอยุธยา. บัดนี้สเด็ดมาเยือนเมืองพระพิสนุโลกให้อันเชินสมเด็ดพระมหาธัมราชาน้องเรา, ออกมาหาเราจะได้เจรจาความเมืองกัน. สมเด็ดพระมหาธัมราชาเจ้าแจ้งดั่งนั้น, ก็ตอบออก

ไปว่า, แผ่นดินเปนของพระมหาจักรพัดิราชาธิราชพระเจ้าช้างเผือก, แลข้าพระองค์จะออกไปเฝ้านั้นมิควน, สมเด็ดพระเจ้าหงสาวดีตรัดให้ทูตกลับไปอีกว่า, ถ้าน้องเรามิออกมาหาเรา, เมื่องพระพิสนุโลกน้อยนัก, แต่ทหารกองหน้าก็คับเมือง. สมเด็ดพระมหาธัมราชาเจ้าจึ่งนิมนต์พระสงฆ์สี่รูปออกไปฟังราชการ, พระสงฆ์ออกไป.สมเด็ดพระเจ้าหงสาวดีให้นำพระสงฆ์ ไปดู มูลดิน, แลบันไดหกบันไดพาด. แล้วให้เอาข่าวไปแจ้งแก่น้องเรา. ถ้าน้องเรามิออกมา, จะให้ทหารถือมูลดินแต่คนละก้อนถมเมืองเสียให้เต็มแต่ในชั่วนาลิกาเดียว. พระสงฆ์ไปดูแล้วกลับมาแจ้งแก่พระมหาธัมราชาเจ้าโดยได้เห็น, แลพระเจ้าหงสาวดีแจ้งมาทุกประการ. สมเด็ดพระมหาธัมราชาเจ้าจึ่งปรึกสามุขมนตรีว่า, เราคอยกองทัพกรุงเทพมหานคร, ช้าพ้นกำหนดหยู่แล้วก็ไม่ยกขึ้นมา, อันสึกพระเจ้าหงสาวดียกมาครั้งนี้เปนอันมาก, เสียงพลเสียงช้างเสียงม้าดังเกิดพายุใหญ่, เห็นเหลือกำลังเรานัก. ถ้าเราจะมิออกไป, พระเจ้าหงสาวดีก็จะให้ทหารเข้าหักเหยียบเอาเมือง, สมนะชีพราหมนอานาประชาราสดรจะถึงพินาสฉิบหายสิ้น, ทั้งพระพุทธสาสนาก็จะเส้าหมองดูมิควนเลย, จำเราจะออกไป. ถึงสมเด็ดพระมหาจักรพัดิราชา-ธิราชเจ้าพระเจ้าช้างเผือกจะซึ่งพระพิโรธประการใดก็ดี, ก็จะตายแต่ตัว, จะแลกเอาชีวิตสัตว์ให้รอดไว้.

ครั้นรุ่งขึ้นณวันอาทิจเดือนยี่แรมห้าค่ำ สมเด็ดพระมหาธัมราชาเจ้า, ก็สเด็ดออกไปเฝ้า สมเด็ดพระเจ้าหงสาวดีตรัดว่า น้องเราไปด้วยเรา, ให้เร่งเตรียมพลให้พร้อมในเจ็ดวัน. สมเด็ดพระมหาธัมราชาเจ้าก็จัดพลสามหมื่นมาโดยสเด็ดในทัพหลวง, สมเด็ดพระเจ้า

หงสาวดี, ก็สเด็ดยกลงมาประชุมทัพนะเมืองนครสวรรค. ขณะเมื่อพระมหาธัมราชาเจ้า, บอกข้อราชการลงไปถึงกรุงเทพมหานครนั้น, สมเด็ดพระมหาจักรพัดิราชาธิราชพระเจ้าช้างเผือก, ตรัดให้พระยาพิไชยรนริทธิ, พระยาวิชิตรนรงค์ ถือพลหมื่นหนึ่ง. ให้รีบขึ้นไปช่วยเมืองพระพิสนุโลก, แล้ว พระเจ้าหยู่หัว ให้กวาด ครัว หัวเมือง ตรีจัตวาเข้าพระนคร, แลทัพพระยาพิไชยรนริทธิ, ทัพพระยาวิชิตรนรงค์, ยกไปถึงแดนเมืองนครสวรรค, ได้ข่าวว่าเมืองพระพิสนุโลก, แลหัวเมืองฝ่ายเหนือทั้งปวง, พระเจ้าหงสาวดีได้สิ้นแล้ว. แลกองทัพพม่ามอญก็ลงมาถึงเมืองนครสวรรค. พระยาพิไชยรนริทธิ, พระยาวิชิตรนรงค์จะตั้งรับก็เห็นไม่ได้. จึ่งปรึกสากันถอยลงไปทูนประพรึติเหตุ, สมเด็ดพระเจ้าหยู่หัวว่า, บัดนี้เมืองพระพิสนุโลกแลเมือง ฝ่ายเหนือทั้งปวงสิ้นแล้ว. กองทัพพม่ามอญก็ยกล่วงมาตั้งหยู่นะเมืองนครสวรรค สม-เด็ดพระมหาธัมราชาลงมาด้วย.

สมเด็ดพระมหาจักรพัดิราชาธิราชพระเจ้าช้างเผือกแจ้งดั่งนั้นก็เสียพระทัยนัก. จึ่งตรัดแก่พระราเมสวร, พระยาจักรี, พระสุนทรสงครามว่า, สึกพระเจ้าหงสาวดีก็ยกมาแล้ว, ตัวท่านทั้งสามคนนี้จะคิดทำประการใด. พระราเมสวร, พระยาจักรี, พระสุนทรสงคราม, บังคมทูนว่า, บัดนี้กองทัพพม่ามอญ. ยังประชุมพร้อมมูลกันหยู่ไม่รู้กำลัง, ถ้าลงมาใกล้พระนครไพร่พลบอบบางแล้วเมื่อใดจะยกออกตี. สมเด็ดพระเจ้าหยู่หัวก็บันชาตาม, ตรัดให้จัดทหานเปนเหล่าเปนกอง, ตั้งไว้กลางเมืองเปนสามกอง, แล้วให้เร่งรัดตรวดตราซ่อมแปลงการซึ่งจะรักสาพระนครทั้งกลางวันกลางคืนเปนสามาก.

เรื่อรบฝ่ายพระเจ้าเชียงใหม่ซึ่งตั้งต่อเรือกะจังเหลาคา, หยู่นะเมือง กำแพงเพชรนั้นเส็ดแล้ว, ก็ยกทัพเรือรบเรือลำเลียง, ลงมาบันจบ ทัพหลวงนะเมืองนครสวรรค. เมื่อสมเด็ดพระเจ้าหงสาวดีจัดแจงทัพบก ทัพเรือหยู่นะเมืองนครสวรรคนั้น, ท้าวพระยานายทัพนายกองเฝ้าพร้อม, จึ่งตรัดถามสมเด็ดพระมหาธัมราชาว่า, เราให้มีราชสาสนมาขอพระยา-ช้างตระกูลส่อง ช้าง, ควน หรือ สมเด็ด พระ มหา จักรพัดิ ราชา ธิราช พระเจ้าช้างเผือกไม่ให้, รักช้างยิ่งกว่าเสวตฉัตรอีกเล่า, หรือว่ามี ผู้ใดทัดทาน. พระเจ้าน้องเรารู้หรือหาไม่. สมเด็ดพระมหาธัมราชา กราบทูนว่า, ซาบหยู่. เดิมพระเจ้าแผ่นดินให้ปรึกสาว่า, พระองค์ให้มี พระราชสาสนมาขอพระยาช้างนี้ควนให้หรือไม่ควน, เสนาบดีปรึกสาว่า ควนให้. แต่พระราเมสวร, พระยาจักรี, พระสุนทรสงครามปรึกสาว่า, ช้างเปนสีพระนครไม่ควนให้. พระเจ้าแผ่นดินก็ได้ตรัดต่อว่า, แม้นมิ ให้ช้างไป. ถ้าพระองค์ยกทัพไหย่มา, ยังจะป้องกันพระนครได้หรือ. พระราเมสวร, พระยาจักรี, พระสุนทรสงคราม, รับประกันพระนคร ไว้, แลเหตุดังนี้พระเจ้าแผ่นดินจึ่งมิได้ส่งช้างไปถวายพระองค์. สมเด็ด พระเจ้าหงสาวดีได้ซึ่งฟังดั่งนั้น, ก็ซึ่งพระสวนแล้วตรัดว่า, เปนธัมดาคน โมหะจิต, มิรู้จักกำลังตนกำลังท่าน, เหมือนสัตว์สองจำพวก, คือนกน้อยคือ กะต่าย, แลกะต่ายขาตัวสั้นเท่านั้นหมายว่า, จะหยั่งท้องพระมหาสมุท ได้, แล้วว่ายน้ำออกไปยังมิทันได้หยั่งก็จมน้ำถึงกาลกิริยาตาย. นกน้อย เล่าปีกหางก็เท่านั้น, ชวนพระยาครุธบินข้ามพระมหาสมุท, แลบินไป เต็มพักของตัวยังมิได้กวักแห่งพระยาครุธ, ก็ตกน้ำทำกาลกิริยาตาย, และ สัตว์สองจำพวกนี้, เหมือนกับผู้ปรึกสาแลรับประกันพระนครไว้.

สมเด็จพระเจ้าหงสาวดีตรัสแล้ว, รุ่งขึ้นวันพุธเดือนยี่แรมสิบค่ำ, ศักราช 911 ปีระกาเอกศก, ก็เสด็จยาตราทัพลงมาพระนครศรีอยุธยา, แลทัพพระมหาอุปราชากองหน้า, ตั้งค่ายตำบลพะเนียด. ค่ายพระเจ้าแปรปีกซ้ายตั้งตำบลทุ่งวัดโพธารามไปคลองเกาะแก้ว. ทัพพระเจ้าอังวะปีกขวาตั้งค่ายตำบลวัดพุทไธสวรรย์มาคลองตะเคียน. ทัพพระยาตองอู, ทัพพระยาจิตตอง, ทัพพระยาละเคิ่งเกยกายตั้งค่ายแต่วัดท่าการ้องลงไปวัดไชยวัฒนาราม. ทัพพระยาพสิม, ทัพพระยาเสี่ยงกองหน้าทัพหลวงตั้งค่ายตำบลลุมพลี. ทัพหลวงตั้งตำบลวัดโพธิ์เผือกทุ่งชนอนปากคู. แลทัพสมเด็จพระมหาธรรมราชาเจ้าก็ตั้งตำบลมะขามหย่องหลังค่ายหลวง. แลทัพซึ่งตั้งรอบพระนครนั้นบันดาแม่น้ำห้วยคลองทั้งปวง, ก็ทำสพานเลือกเดินมาเดินพลตลอดถึงกันสิ้น, แต่ในวันเดียวนั้นเสร็จ. ฝ่ายข้าหลวงชาวพระนครผู้ตรวจการบนหน้าที่เชิงเทินกำแพง, แลดูข้าศึกตั้งค่ายทำสพานดั่งนั้น, ก็เอาคดีโดยได้เห็นกราบทูลว่าเห็นศึกครั้งนี้มากกว่าแต่ก่อนสามเท่าสี่เท่า, สมเด็จพระมหาจักรพรรดิราชาธิราชพระเจ้าช้างเผือกได้แจ้งดั่งนั้น, เห็นเหลือกำลังที่จะตั้งทัพออกตีข้าศึก, ก็กำชับตรวจตรารักษาหน้าที่ไว้เปนสามารถ.

สมเด็จพระเจ้าหงสาวดี, เสด็จถึงกรุงพระมหานครศรีอยุธยาได้เจ็ดวันแล้ว, ไม่เห็นทัพผู้ใดออกมาต่อยุทธ.

จึ่งแต่งพระราชสาส์นในลักษณะว่า, พระราชสาส์นสมเด็จพระเจ้าหงสาวดี, ผู้เปนอิสราธิปไตยถวัลยราชมไหสวรรย์ในรามัญประเทศ, ซึ่งพระราชกฤษฎาเดชานุภาพผ่านแผ่อาณาจักร, ขจรทั่วทิศานุทิศดั่งภาณุมาศ. เมื่อมัชชันติกสมัยมาถึงสมเด็จพระเชษฐาเรา, ผู้ผ่านพิภพกรุง

เทพทวาราวดีศรีอยุธยา, ครั้งหนึ่งราชบุตรทั้งสองสมเด็จพระเชตถายกพล โยธาทหานไปตัดท้ายพล, น้องท่านจับได้ก็มิได้กะทำชีวิตภยันตราย, เพื่อจะเผื่อแผ่ผูกราชสัมพันธมิตรไมตรี ร่วมสามัคคีรสธัมเปนสุวรรนปัถพีเดียวกันอันสนิธ, มิได้ราวฉานจนพระเชตถาธิราชให้มีพระราชสาสน์ขึ้นมาขอ. ฝ่ายน้องท่านก็ส่งราชบุตรมายังพระเชตถา, แล้วยกกลับไปพระนครหงสาวดีรู้กิตติสัพท์ไปว่า, พระเชตถาธิราชมีกิรสดาภินิหารมาก, กอบด้วยเสวตกุญชรชาติสุภลักสนะตระกูลพลายถึงเจ็ดช้าง, จึ่งส่งทูตานุทูตจำทูนลักสนะราชสาสน์สุนทรภาพสวัสดี, มาขอเสวตกุญชรสองช้างไปไว้เปนสรีพระนครหงสาวดี, พระเชตถามิได้อาลัยในราชสัมพันธมิตรไมตรี, กลับกล่าวกะทบท้าท้าเหนียมมาว่า, พระนครไดมีนางรูปงาม, แลช้างเผือกช้างเนียมเปนที่จะเกิดราชดัสกร. น้องท่านได้แจ้งจำเปนจึ่งต้องยกพยุหโยธาหาน, มาตามลักสนะพระราชสาสน์, บัดนี้ก็มาเหยียบชานเมืองพระนครถึงเจ็ดวันแล้ว, ไฉนจึ่งมิได้ออกมารนรงค์, โดยขัตติยาภิรมย์สำเริงราชหรีทัยบ้างเลย, ให้เร่งยกพยุหโยธาออกมากะทำสงครามกันดูเล่นเปนขวันตา, หรือไม่รนรงค์แล้ว, ก็เชินสเด็จออกมาสนทนากัน, ถ้ามิออกมาก็หย่าให้พระเชตถาเรานอยพระทัยเลย, น้องท่านจะชิงเอาเสวตฉัตรให้จงได้. ครั้นแต่งเส็ดแล้วให้ทูตถือเข้าไป.

สมเด็จพระมหาจักรพัดิราชาธิราชเจ้า, ครั้นได้แจ้งในลักสนะพระราชสาสน์, จึ่งซงดำหรีว่า, สึกครั้งนี้ใหย่หลวง, เห็นเหลือมือเหลือกำลังทหานจะกู้พระนครไว้ได้, ถ้าเราจะมิออกไป, สมนชีพราหมน์อานาประชาราสดรไพร่ฟ้าข้าขอบขันทเสมา, จะถึงแก่พินาสฉิบหายสิ้น. ทั้งพระสาสนาก็จะเส้าหมอง จำเราจะออกไป. มาทว่าสมเด็ดพระเจ้าหง-

สาวดีมีคงหยู่ในสัจจานุสัจตั้งราชสาส์นเข้ามานั้นกดามเถิด, แต่เราจะรักสาสัจจานุสัจให้มั่น, ซึ่งพระราชดำหริเท่านั้นแล้ว, ก็ให้แต่งลักสนะราชสาส์นกำหนดที่จะเสด็จ, ให้ทูตานุทูตถือออกไปถวายพระเจ้าหงสาวดี, แล้วตรัสให้เจ้าพนักงานออกไปปลูกราชสัณฐาคารนะตำบลวัดเมรุราชิการาม, กับวัดหัสดารามต่อกัน, มีราชบัลลังก์อาสน์สองที่นั่งสูงเสมอกัน, หว่างพระที่นั่งห่างกันสี่สอก, แล้วให้แต่งรัตน์ตยาอาสน์, สูงกว่าราชาอาสน์อีกที่นั่งหนึ่ง, ให้เชินพระสีรัรตนตรัยออกไปไว้เปนประธาน. ครั้นรุ่งขึ้นสมเด็จพระเจ้าหยู่หัวก็ซึ่งเรือพระที่นั่งสุพรรนหงส์, พร้อมด้วยมุขมนตรีกวีชาติราชครู โหราโยธาทหาน ข้ามไปเสด็จขึ้นบนพระที่นั่ง.

ฝ่ายพระเจ้าหงสาวดีพร้อมด้วยท้าวพระยามุขมนตรีทั้งปวง สเด็ดมา. สมเด็ดพระมหาจักรพัดราชาธิราชเจ้ารองอันเชินสเด็ด. สมเด็ดพระเจ้าหงสาวดีสเด็ดขึ้นบนพระที่นั่งแล้วตรัสว่า, สมเด็ดพระเจ้าพี่เราให้อาราธนาพระพุทธปติมากรเจ้า, พระธัมเจ้า, พระสงค์เจ้า, มาเปนประธานก็ดีหยู่แล้ว, ขอจงเปนสักขีพยานเถิด, อันแผ่นดินกรุงเทพมหานครสีรอยุธยานี้ยกถวายไว้แก่สมเด็ดพระเจ้าพี่เรา, แต่ทว่าน้องท่านให้ขอช้างเผือกสองช้างพระเจ้าพี่มิได้ให้, บัดนี้น้องท่านต้องยกพยุหโยธาทหานมาโดยวิถีทุเรศกันดาร, จะขอช้างเผือกอีกสองช้างเปนสี่ช้าง, พระเจ้าพี่จะว่าประการได. สมเด็ดพระมหาจักรพัดราชาธิราชเจ้าก็ตรัสบันชาให้. สมเด็ดพระเจ้าหงสาวดีตรัสว่า, จะขอพระราเมสวรไปเลี้ยงเปนราชโอรส. ถ้าพระเจ้าพี่เราให้เราแล้วจะยกทัพกลับไป. สมเด็ดพระมหาจักรพัดราชาธิราชเจ้าตรัสตอบว่า, ขอไว้เถิดจะได้สืบประ

ยูรวงศ์. สมเด็จพระเจ้าหงสาวดีตรัสว่า, พระมหินทราธิราชผู้น้องนั้น, ก็จะสืบวงศ์ได้หยู่, อันจะเอาไว้ด้วยกัน, ถ้าพระเจ้าพี่เราสวรรคตแล้ว, ดีร้ายน้องจะหม่นหมองมีความพิโรธกัน, สมนพราหมนมุขมนตรีอานาประชาราสดรจะได้ความเดือดร้อน. สมเด็ดพระมหาจักรพัดิราชาธิราชเจ้า, ขัดมิได้ก็บันชาตาม. สมเด็ดพระเจ้าหงสาวดีตรัดว่า, จะขอพระยาจักรี, พระสุนทรสงครามไปด้วยพระราชโอรส. สมเด็ดพระมหาจักรพัดิราชาธิราชเจ้าก็ยอมให้แล้วตรัดว่า, อานาประชาราสดรหัวเมือง, แลข้าขอบขันทเสมา, ซึ่งกองทัพจับไว้นั้นขอไว้สำหรับพระนครเถิด. สมเด็ดพระเจ้าหงสาวดีก็บันชาให้ สมเด็ดพระมหาจักรพัดิราชาธิราชเจ้าก็ตรัดสั่งสมเด็ดพระเจ้าลูกเทอพระราเมสวร, แลพระยาจักรี, พระสุนทรสงคราม, กับช้างพลายเผือกสี่ช้าง, คือพระคเชนทโรดม, พระบรมไกรสร, พระรัตนากาส, พระแก้วซงบาท, ให้สมเด็ดพระเจ้าหงสาวดี, แล้วเสด็ดเข้าพระราชวัง.

สมเด็ดพระเจ้าหงสาวดีก็สเด็ดไปพลับพลา, สั่งให้ประกาสแก่นายทัพนายกองว่า, อานาประชาราสดรพระนครสีอยุธยานั้นให้ปล่อยเสียจงสิ้น, แล้วให้สมเด็ดพระราเมสวร, พระยาจักรี, พระสุนทรสงคราม, เข้าไปรับบุตรภรรยา, ทั้งสามก็เข้ารับบุตรภรรยา, จึงถวายบังคมลาพระเจ้าแผ่นดินออกไปตามพระราชกำหนด. ฝ่ายพระเจ้าหงสาวดีมีพระราชบริหารดำหรัดสั่งให้กองทัพหน้าล่วงไปก่อนได้เจ็ดวันแล้ว, ก็สเด็ดยกทัพหลวงไปทางเมืองกำแพงเพชร, สมเด็ดพระมหาธัมราชาเจ้า, ก็ตามไปส่งสเด็ดสมเด็ดพระเจ้าหงสาวดีถึงเมืองกำแพงเพชร, แล้วก็กลับมาเมืองพระพิสนุโลก.

ขณะนั้นพระยาตานีศรีสุดต่าน, ยกทัพเรือมาสองร้อยลำเข้ามาช่วยราชการสงคราม, ถึงทอดหยู่หน้าวัดกุดีบางกะจะ, รุ่งขึ้นยกมาทอดหยู่ประตูชัย, พระยาตานีศรีสุดต่านได้ทีกลับเปนกบฎ, ก็ยกเข้าในพระราชวัง. สมเด็จพระมหาจักรพัดิราชาธิราชเจ้าไม่ทันรู้, สเด็จลงเรือพระที่นั่งศรีสักกะดาดหนีไปเกาะมหาพราม, แต่เสนาบดีมุขมนตรีทั้งปวงพร้อมกันเข้าในพระราชวัง, สะพัดไล่ชาวตานีแตกฉานลงเรือรุดหนีไป. ฝ่ายมุขมนตรีทั้งปวง, ก็ออกไปเชิญสเด็จพระมหาจักรพัดิราชาธิราชพระเจ้าช้างเผือก, สเด็จเข้าสู่พระราชนิเวสมหาสถาน.

จุลศักราช ๙๑๒ ปีจอโทศก, พระเจ้ากรุงศรีสัตนาคนหุตซาบว่า, พระราชบุตรีพระสุริโยไทย, ซึ่งขาดคอช้างแก่กรุงหงสาวดีนั้นจำเรินวัยวัธนาขึ้นแล้ว, พระองค์ก็แต่งทูตานุทูตจำทูนพระราชสาสน, คุมเครื่องมงคลราชบรรนาการมาถวาย, แก่สมเด็จพระมหาจักรพัดิราชาธิราชพระเจ้าช้างเผือก. ในลักสนะราชสาสนนั้นว่า, ข้าพระองค์ผู้ผ่านพิภพกรุงศรีสัตนาคนหุต, ขอถวายอภิวาทวันทนามายังสมเด็จพระบิตุราชาธิราช, ผู้ผ่าน พิภพ กรุง เทพ ทวาราวดี ศรีอยุธยามหาดิลกภพนพรัตน ราชธานีบุรีรมย์อุดมพระราชมหาสถานมโหลารอันยิ่ง, เปนมิ่งมกุฎด้วยสัตวเสวตกุญชรชาติตัวประเสิดศรีเมือง. ข้าพระองค์ยังไม่มีเอกอัคราชกัลยานี, ที่จะสืบศรีสุริยวงส์ในกรุงศรีสัตนาคนหุตต่อไปมิได้, ข้าพระองค์ขอพระราชทานพระราชธิดา, อันซึ่งพระนามพระเทพกสัตรี, ไปเปนปิ่นสุรางคนิกรกัลยาในมหานคเรสปราจิมทิศ, เปนทางราชสัมพันธมิตรไมตรีสุวรรนปถพีเดียวกันชั่วกัลปาวสาน.

สมเด็จพระมหาจักรพัดิราชาธิราชพระเจ้าช้างเผือก, ซาบใน

ถักสนะพระราชสาสนก็ให้ประชุมท้าวพระยามุขมนตรีปรึกสา ๆ ว่า, กรุงพระมหานครสรีอยุธยากับกรุงหงสาวดี, ก็เปนอริชอกช้ำดุจวันโรคอันมีในพระซวงจะรักสาเปนอันยาก, แลพระเจ้ากรุงสรีสัตนาคนหุต, ก็เปนกรุงกสัตรอันใหญ่, ได้มีพระราชสาสนอบน้อมมาแล้ว, ควนที่จะซงพระกรุนาประทานให้. จะได้เปนทางพระราชสัมพันธมิตรไมตรี, เกลือกมีราชการงานพระราชสงครามพายหน้า, จะได้เปนมหากำลังยุธนาการ. สมเด็ดพระมหาจักรพัดิราชาธิราชพระเจ้าหยู่หัวก็เห็นด้วย. ดำหรัดให้ตอบพระราชสาสนขึ้นไปว่า, ซึ่งสมเด็ดพระเจ้ากรุงสรีสัตนาคนหุด, มีพระทัยจะร่วมพระราชโลหิตเปนมหาสัมพันธมิตรไมตรีนั้น. สมเด็ดพระมหาจักรพัดิพระเจ้าช้างเผือก, อนุญาตแล้วให้แต่งมารับเถิด.

ฝ่ายทูตานุทูตรับพระราชสาสน, กราบถวายบังคมลากลับไปยังกรุงสรีสัตนาคนหุด, ถวายพระราชสาสนทูนประพรึติเหตุทุกประการ. พระเจ้ากรุงสรีสัตนาคนหุตซาบดั่งนั้นดีพระทัยนัก, ก็แต่งทูตานุทูตกับไพร่ห้าร้อย, แลท้าวพระยานางเถ้านางแก่ลงมารับ. ขนะเมื่อทูตลงมาถึงนั้น, พอสมเด็ดพระเจ้าลูกเทอพระเทพกสัตรีซงพระประชวรหนัก, สมเด็ดพระมหาจักรพัดิพระเจ้าช้างเผือก, มิรู้ที่จะผ่อนผันฉันใดเลย, จึ่งซงพระราชจินตนาการว่า, แม้นจะมีราชสาสนบอกขึ้นไปโดยสัจไซ้, ไหนพระเจ้ากรุงสรีสัตนาคนหุตจะเห็นจิง, ก็จะว่าเราเจรจาเปนสอง, จะหม่นหมองคลองพระราชไมตรีไป, ได้ออกวาจาแล้วจะให้เสียคำมิบังควน. พระองค์ก็ยกพระแก้วฟ้าพระราชธิดา, ให้แทนองค์พระเทพกสัตรี, พระราชทานเครื่องราชูปโภคสำหรับอัคมเหสีกรุงกสัตร, พร้อมด้วยสนมส้าวใช้ทาสกัมกรห้าร้อยหญิงห้าร้อยไปด้วย. ทูตกราบถวายบังคมลา เชินสเด็ด

พระแก้วฟ้าราชบุตรขึ้นไปถวาย. ฝ่ายพระเจ้ากรุงศรีสัตนาคนหุตแจ้งว่า, ใช่องค์พระเทพกสัตรีก็เสียพระทัยนักจึงตรัสว่า, เดิมเราจำนงขอพระเทพกสัตรี, ซึ่งเปนราชธิดาพระสุริโยไทย, อันเสียพระชนม์แทนพระราชสามีกับคอช้าง, เปนตระกูลวงส์กสัตรอันประเสิด, ตรัสแล้วก็แต่งให้พระยาแสนพระยานครพระทิพมนตรี, เปนทูตานุทูตให้มาส่งพระแก้วฟ้าราชบุตรีคืนยังกรุงพระนครศรีอยุธยา, แลมีพระราชสาส์นเครื่องราชบรรนาการมาถวายสมเด็จพระมหาจักรพัดพระเจ้าช้างเผือกด้วย. ในลักสนะพระราชสาสนว่า, เดิมพระองค์ประสาทพระเทพกสัตรีให้, กิติสัพทนรู้ทั่วไปในนิคมชนบทขอบขันทเสมากรุงศรีสัตนาคนหุตสิ้นแล้ว, บัดนี้พระองค์ส่งพระแก้วฟ้าราชบุตร, เปลี่ยนให้แทนนั้นถึงมาทว่า, พระแก้วฟ้าราชบุตรีมีสรรพลักสนะโสภายิ่งกว่าพระเทพกสัตรีร้อยเท่าพันทวีก็ดี, ยังไม่ล้างกิติสัพทพระเทพกสัตรีเสียได้, ก็เปนที่อัปยสทั่วชั่วกัลปาวสาน, ข้าพระองค์ขอส่งพระแก้วฟ้าราชธิดาคืน, จงพระราชทานพระเทพกสัตรีแก่ข้าพระองค์, ดุจมีพระราชสาสนอนุญาตมาแต่ก่อน. สมเด็จพระมหาจักรพัดพระเจ้าช้างเผือก, แจ้งในลักสนะพระราชสาส์น, แลส่งพระแก้วฟ้าคืนมาดังนั้น, ก็ละอายพระทัยนัก, พอพระเทพกสัตรีหายประชวรพระโรค, จึงตบแต่งการที่จะส่งพระราชธิดา, แลเถ้าแก่กำนันสาวใช้ทาสชายห้าร้อยหญิงห้าร้อย.

ครั้นถึงเดือนห้าสักราช 913 ปีกุนตรีสก, จึงมีพระราชโองการดำหรัสให้พระยาแมนคุมไพร่พันหนึ่งไปส่ง. พระยาแมนกับทูตานุทูตก็เชินสเด็ดพระเทพกสัตรี, ขึ้นชงสีวิกากาญจน์ยานุมาส, ไปโดยสถลมารคสมอสอ. ฝ่ายพระมหาธัมราชาแจ้งว่า, พระมหาจักรพัดพระเจ้า

ช้างเผือก,จะส่งพระเทพกสัตรีขึ้นไปศรีสัตนาคนหุต, ก็ให้ม้าเร็วถือหนังสือไปถวายสมเด็จพระเจ้าหงสาวดีๆ ซาบก็แต่งให้พระตบะเปนนายกอง, ฟ้าเสือต่ามมังกลอกหม่อคุมพลหมื่นหนึ่ง, รุดมาตั้งซุ่มคอยหยู่ตำบนมเริงนอกด่านเพชบูรณ์, ออกสกัดชาวกรุงศรีสัตนาคนหุตนั้นแตกฉาน, ได้พระเทพกสัตรีไปถวายสมเด็จพระเจ้าหงสาวดี. ฝ่ายพระยาลาวซึ่งมารับพระเทพกสัตรี, ก็เอาคดีทั้งปวงไปกราบทูนพระเจ้ากรุงศรีสัตนาคนหุตทุกประการ. พระเจ้ากรุงศรีสัตนาคนหุตก็ซงพระพิโรธว่า, ซึ่งพระเจ้าหงสาวดีแต่งรี้พลมาสกัดรบชิงเอาพระเทพกสัตรีไปทั้งนี้, ก็เพราะเมืองพระพิสนุโลกเปนต้น, จำจะแก้แค้นให้ถึงขนาด. พระองค์ก็ให้บำรุงช้างม้ารี้พลจะยกไปเอาเมืองพระพิสนุโลก. ฝ่ายสมเด็จพระมหาจักรพัดิพระเจ้าช้างเผือกแจ้งก็ตรัสห้าม. พระเจ้ากรุงศรีสัตนาคนหุตก็งดโดยพระราชโองการมิได้ยกไป.

แผ่นดินพระมหินทราธิราช

ครั้นจุลศักราช 914 ปีชวดจัตวาศกเดือนสิบสอง, สมเด็จพระมหาจักรพัดิพระเจ้าช้างเผือก, ก็ยกพระเจ้าลูกเธอพระมหินทราธิราช, เสด็จขึ้นผ่านพิภพไอสูรย์สวรรยาธิปัตถวัลยราชประเพนี, ครอบครองแผ่นดินกรุงพระมหานครศรีอยุธยา. สมเด็จพระมหาจักรพัดิพระเจ้าช้างเผือกเสด็จไปหยู่วังหลัง, ขณะนั้นพระชนม์ได้ 59 พรรษา. ส่วนสมเด็จพระมหินทราธิราชเจ้าแผ่นดิน, เมื่อเสด็จขึ้นเสวยราชสมบัติ, พระชนม์ได้ 25 พรรษาสมเด็จพระมหาจักรพัดิพระเจ้าช้างเผือก, เวนราชสมบัติแล้วถึงเดือนสามก็เสด็จขึ้นไปเมืองลพบุรี, ตรัสให้ปดิสังขรณ์

อารามพระสีรีรัตนมหาธาตุให้บริบูรณ์, แลแต่งผะชาวนางชีสองร้อยกับข้าพระ, ให้หยู่รักสาพระมหาธาตุ. แล้วก็สเด็ดลงมายังกรุงพระมหานครสีรีอยุธยา. ครั้งนั้นเมืองเหนือทั้งปวงเปนสิทธิแก่พระมหาธัมราชาเจ้า. อนึ่งการแผ่นดินในกรุงพระมหานครสีรีอยุธยา, พระมหาธัมราชาบังคับบันชาลงมาประการใด, สมเด็ดพระมหินทราธิราชเจ้าแผ่นดินต้องกะทำตามทุกประการ, ก็ขุ่นเคืองพระราชหรัทัย, จึ่งเอาความนั้นกราบทูนสมเด็ดพระราชบิดา, สมเด็ดพระมหาจักรพัดิพระเจ้าช้างเผือกก็น้อยพระทัย. ขณะนั้นพระยารามออกจากกำแพงเพชร, เอามาเปนพระยาจันทบุรี. สมเด็ดพระมหินทราธิราชก็ตรัดกิจราชการทั้งปวงด้วยพระยารามเปนความลับ. แล้วก็ส่งข่าวไปกรุงสีรีสัตนาคนหุด, ให้ยกมาเอาเมืองพระพิสนุโลก. จึ่งพระเจ้ากรุงสีรีสัตนาคนหุด, ก็ให้บำรุงช้างม้ารี้พลสัพจะยกมาเอาเมืองพระพิสนุโลก. พระมหาธัมราชาตรัดว่าพระเจ้ากรุงสีรีสัตนาคนหุดจะยกทัพมามิได้แจ้งในกลก็ส่งข่าวมาทูนแก่สมเด็ดพระมหินทราธิราชเจ้าแผ่นดิน ๆ ก็ให้พระยาสีรีราชเดโช, พระยาท้ายน้ำขึ้นไปช่วย. แต่สั่งเปนความลับไปว่า, ถ้าทัพกรุงสีรีสัตนาคนหุดล้อมเมืองพิสนุโลกเมื่อใด, ก็ให้กุมเอาพระมหาธัมราชาจงได้, เส็ดราชการแล้วจะเลี้ยงท่านให้ถึงขนาด. พระยาสีรีราชเดโชไปถึงเมืองพระพิสนุโลกมิไว้ความลับ, กลับเอาคดีพระยารามกับสมเด็ดพระมหินทราธิราชเจ้าแผ่นดิน, คิดการเปนความลับนั้น, ทูนแถลงแก่พระมหาธัมราชาทุกประการ. พระมหาธัมราชาแจ้งตระหนัก,ก็ให้ข้าหลวงเอาข่าวรีบขึ้นไปทูนแก่พระเจ้าหงสาวดี.

ฝ่ายพระเจ้ากรุงสีรีสัตนาคนหุด, ก็ยกช้างม้ารี้พลยี่สิบแสนมา

โดยทางเมืองนครทัย, มายังเมืองพิศนุโลก. พระมหาธัมราชาก็ให้กวาดครัวเมืองนอกทั้งปวงเข้าเมืองพระพิศนุโลก, แต่แต่งการที่จะกันเมืองไว้ให้พร้อมเส็ด. ฝ่ายพระเจ้ากรุงศรีสัตนาคนหุต, ยกมาถึงเมืองพระพิศนุโลก, ณะวันเดือนยี่แรมสิบสามค่ำปีฉลูเบญจศก, ก็ตั้งทัพพลับพลาชัยในตำบลโพเรียงตรงประตูสวรรค, ไกลออกไปประมาณห้าสิบเส้น. ทัพพระยาสุรินทคว้างฟ้าตั้งตำบลเตาหาย, ทัพพระยามือไฟตั้งตำบลวัดเขาพราม, ทัพพระยานครตั้งตำบลสะแก้ว, ทัพพระยามือเหล็กตั้งตำบลบางสแก. ฝ่ายสมเด็จพระมหินทราธิราชเจ้า กำหนดว่า, ทัพกรุงศรีสัตนาคนหุตยกมายังเมืองพระพิศนุโลกแล้ว, พระองค์ก็กรีธาพลเสด็จขึ้นไปทางชลมารค, ตั้งทัพหลวงตำบลปากน้ำพิง. พระยาราม, และพระยาจักรีเปนกองหน้าขึ้นไปตั้งตำบลวัดจุฬามณี, แต่ทัพเรือจอดแต่วัดจุฬามณี, ทั้งสองฟากน้ำตลอดลงไปจนทัพหลวงณะปากน้ำพิง. แล้วก็บอกขึ้นไปว่า, จะยกขึ้นไปช่วยกันเมืองพระพิศนุโลก. พระมหาธัมราชาตรัศซาบการหยู่แล้ว, ก็ให้นักการออกมาห้ามว่ามิให้เข้าไป.

ฝ่ายพระเจ้ากรุงศรีสัตนาคนหุตแจ้งว่า, สมเด็จพระมหินทราธิราชยกกองทัพเรือขึ้นมาเหมือนกำหนดก็ดีพระทัย, ตรัสให้ยกพลเข้าปีนเมือง, แต่แต่งทหานหุ่มเสื้อเหลืองสามพันหนุนพลเข้าไป. เจ้าหน้าที่เชิงเทินก็สาดปืนไฟแหลนหลาวต้องชาวล้านช้างตายมากนัก. พระเจ้ากรุงศรีสัตนาคนหุตเห็นดั่งนั้น, ก็เสด็จยกพลเข้ายืนช้างพระที่นั่งแฝงวิหารหยู่แทบคูเมือง, ให้เจ้าหน้าที่ทูบทูบังตัว, ข้ามคูเข้าไปขุดถึงกำแพงเมืองพระพิศนุโลก. ผู้รักสากำแพงพุ่งอาวุธลงมามิได้ต้อง. จึ่งพระมหาธัมราชาเสด็จไปยืนช้างพระที่นั่ง, ตรัสให้ขุนศรีเอาพลอาสาห้าร้อยออก

หลวงพ้น, พลลาวก็พ่ายออกไป. พระเจ้ากรุงศรีสัตนาคนหุตก็ถอยไปตั้งค่ายหลวง, แลบันชาให้นายทัพนายกองตั้งบนชิเมือง. ฝ่ายสมเด็จพระมหาธัมราชาดำหริการที่จะทำลายทัพเรือ, ก็ตรัสให้เอาไม้ไผ่ผูกแพกว้างสิบวา, ยาวยี่สิบวาห้าสิบแพ, แล้วเอาเชื้อเพลิงใส่เต็มบนหลังแพชันน้ำมันยางราดรดทั่วไปทั้งนั้น, แล้วให้แต่งเรือเร็วไว้สองลำสำหรับจะได้จุดเพลิง. ครั้นจัดการเสร็จนะเดือนสี่ขึ้นสิบค่ำเพลาเดือนตก, ก็ให้ปล่อยแพติดกันลงไปถึงคุ้งเหนือวัดจุฬามณี. เรือเร็วสองลำก็เอาเพลิงจุดเชื้อไฟบนหลังแพตลอดขึ้นมาทั้งสองข้าง, เพลิงก็ติดรุ่งโรจน์เปนอันหนึ่งอันเดียว. ทั้งน้ำต้นเชี่ยวก็พัดเร็วลงไป, กองทัพเรือมิทันรู้ตัว, เห็นแพไฟเต็มแม่น้ำลงมาก็ตกใจ, ลงเรือทันบ้างมิทันบ้าง. เบียดยัดคับคั่งกันเปนโกลาหล. แพไฟก็ไหม้เรือต่อกันไป, เสียเรือแลผู้คนตายเปนอันมาก, เรือแลคนกองหน้าที่เหลืออยู่นั้น, ก็ร่นลงไปยังทัพหลวงนะปากน้ำพิง.

ฝ่ายพระเจ้าหงสาวดีแจ้งข่าวว่า, เมืองพระพิศนุโลกเกิดศึก, ก็ให้พระยาภุกาม, พระยาเสือหานมาเปนนายกอง, ม้าพันหนึ่งพลพันหนึ่งรุดมาช่วยกันเมืองพระพิศนุโลก, เห็นข้าศึกล้อมแล้ว, ก็ตีหักเข้าด้านพระยามือเหล็กซึ่งตั้งในบางสแก. ทัพพระยามือเหล็กต้านมิได้ก็พ่ายแยกออกไป. พระยาภุกาม, พระยาเสือหานก็ยกพลเข้าเมืองพระพิศนุโลกได้. พระยาภุกามพระยาเสือหานกับพลทหารชาวหงสาวดี, ก็เข้าไปถวายบังคมพระมหาธัมราชา, พระมหาธัมราชาก็ให้รางวันแก่ผู้มาช่วยทั้งปวงเปนอันมาก. สมเด็จพระมหินทราธิราชเจ้าแผ่นดินรู้ว่า, พระเจ้าหงสาวดีให้กองทัพมาช่วยเมืองพระพิศนุโลก, เห็นการศึกไม่สมหมาย, แล้วก็

เลิกกองทัพลงมายังกรุงพระนครสรีอยุธยา ฝ่ายพระเจ้ากรุงสรีสัตนาคนหุดเห็นว่า, จะเอาเมืองพระพิศณุโลกมิได้, ก็เลิกทัพจากเมืองพระพิศณุโลกคืนไปโดยทางบางฉมุงดอนชมพู. จึ่งพระยาภุกาม, พระยาเสือหานทูลแก่สมเด็ดพระมหาธัมราชาว่า, ข้าพเจ้าทั้งสองจะขอออกไปตามตีทัพพระเจ้ากรุงสรีสัตนาคนหุด, ให้แตกฉานเปนบำเหน็ดมือ. พระมหาธัมราชาก็ตรัดห้ามว่า, สึกใหญ่มิได้แตกฉานล่าไปดั่งนี้, อันจะยกตามนั้นหาทำเนียมมิได้. พระยาทั้งสองก็ทูลว่า. พระเจ้าหงสาวดีใช้ข้าพเจ้าทั้งสองมาคราวนี้ยังมิได้รบพุ่งเปนสามาถ. ครั้นข้าพเจ้ามิยกไปตามไซ้, เห็นว่าพระเจ้าหงสาวดีจะเอาโทส. พระมหาธัมราชาตรัสว่า, ท่านทั้งสองยกมาก็ได้ทำการรบพุ่งมีชัยหยู่แล้ว. แลซึ่งว่าพระเจ้าหงสาวดีจะเอาโทสนั้นเปนภาระธุระเรา, ถ้าท่านมิฟังจะขืนยกไปให้ได้เห็นจะเสียทีข้าสึกเปนมั่นคง. พระยาภุกาม, พระยาเสือหานมิได้ฟังบันชา, กราบถวายบังคมลาแล้ว, ก็ยกพลออกไปตาม.

ฝ่ายพระเจ้ากรุงสรีสัตนาคนหุดเมื่อล่าไปนั้น, บันชาให้พระยาแสนสุรินทกว่างฟ้า, พระยานคร, พระยามือไฟทั้งสามทัพนี้หยู่รั้งหลัง.ครั้นถึงตำบลวารีแลทางนั้นแคบ, พระยาแสนสุรินทกว่างฟ้า, พระยานครพระยามือไฟ, แต่งพลทหานซุ่มไว้สองข้างทาง, แลขยับมาตั้งพลหยู่ห่างทางประมาน 30 เส้น, แต่งม้าไว้คอยยั่วทัพอันตามไป. พระยาภุกาม, พระยาเสือหาน, ยกไปถึงตำบลวารีมิทันรู้ว่า, ทัพให่ยตั้งรบหยู่ในที่นั้น, เห็นแต่ม้านั้นก็ไล่เข้าไป. ทัพกรุงสรีสัตนาคนหุดก็ยอพลออกรบปะทะกันจนถึงอาวุธสั้น. ฝ่ายทหานชาวล้านช้างอันซุ่มไว้เห็นได้ที, ก็ออกโจมตีขนาบ, ทัพพระยาภุกาม, ทัพพระยาเสือหานก็แตกฉาน. ทัพล้านช้างไล่

ฟันพลหงสาวดีตายมากนัก, นายม้าผู้ดีตายหลายคน. ทัพพระยาภุกาม, พระยาเสือหาน, เสียม้าและเครื่องสาตราวุธเปนอันมาก, ก็พ่ายคืนมาเมืองพระพิสนุโลก. ครั้นเสดการสึกพระยาสีรีราชเดโชมิได้ลงไป, ก็หยู่ด้วยพระมหาธัมราชา. แต่พระยาท้ายน้ำหนีลงไปยังพระนครสีอยุธยา. ถึงนะวันเดือนแปดปีขานฉสก, สมเด็ดพระมหาจักรพัดพระเจ้าช้างเผือกก็สเด็ดออกซึ่งผนวด, ข้าราชการก็ออกบวดโดยสเด็ดเปนอันมาก.

ฝ่ายพระมหาธัมราชาซาบพระทัยตระหนักว่า, พระมหินทราธิราชเปนเจ้าแผ่นดินคิดการทั้งปวงด้วยพระยารามยุยง, แลสัญญาแก่พระเจ้าล้านช้างให้ยกมาเอาเมืองพระพิสนุโลก. พระองค์ก็มีหนังสือรับสั่งลงไปถึงสมเด็ดพระมหินทราธิราชเจ้าแผ่นดินว่า, เมืองพิชัยหาเจ้าเมืองมิได้จะขอพระยารามขึ้นมาเปนพระยาพิชัย. สมเด็ดพระมหินทราธิราชเจ้าแผ่นดิน, ครั้นตรัดซาบดั่งนั้นก็เคืองพระทัย. ฝ่ายพระยารามแจ้งดั่งนั้น, กลัวพระมหาธัมราชาจะส่งตัวไปหงสาวดี, ก็ทูนแก่สมเด็ดพระมหินทราธิราชเจ้าแผ่นดินว่า, ข้าพเจ้าได้ฟังซึ่งกิจการในเมืองพระพิสนุโลกนั้นว่า, พระมหาธัมราชาคิดการทั้งปวงเปนฝ่ายพระเจ้าหงสาวดี, แลเอาเมืองเหนือทั้งปวงไปขึ้นแก่พระเจ้าหงสาวดีแล้ว, บัดนี้จะย้ายเอาท้าวพระยาผู้ใหย่ในพระนครไปยังหงสาวดีเล่า. แล้วจึงพระมหาธัมราชาบังคับบันชาพระองค์ลงมาเปนสิทธิดั่งนี้ข้าพเจ้าเห็นมิควน. ถ้าเลสึกหงสาวดีมาถึงพระนครก็ดี, ข้าพเจ้าขอประกันตบแต่งการป้องกันพระนครไว้ให้ได้. สมเด็ดพระมหินทราธิราชเจ้าแผ่นดินเห็นชอบด้วยก็บันชาโดยพระยาราม. สมเด็ดพระมหินทราธิราชเจ้าแผ่นดิน, แลพระยารามก็เอายุบลคดีซึ่งคิดทั้งปวงนั้น, กราบทูนแก่พระมหาจักรพัดพระเจ้าช้างเผือก, แล้วอ้อนเชิน

พระองค์ให้ซึ่งลาผนวชออกครองราชสมบัติ พระเจ้าช้างเผือกก็มิได้รับ. จึงพระมหินทราธิราชเจ้าแผ่นดิน, แลพระยารามก็ทูลวิงวอนเปนหลายครั้งว่า, บัดนี้ภัยจะมาถึงอาณาประชาราษฎรทั้งปวงแล้ว, ขอซึ่งพระกรุณาสเด็จมาครองราชสมบัติ, ดำรงประชาราษฎรทั้งหลายไว้ให้รอดเกิด. พระเจ้าช้างเผือกก็ตรัสบัญชาตามสมเด็จพระโอรสาธิราชกราบทูลนั้น. จึงสเด็จลาผนวชในเดือนสี่แรมสิบสามค่ำ.

แผ่นดินพระมหาจักรพรรดิราชาธิราชครั้งที่สอง

ลุศักราช 916 ปีขาลฉศก, ฝ่ายพระเจ้าหงสาวดีแจ้งความว่าพระยาพุกาม, พระยาเสือหานซึ่งให้มาช่วยกันเมืองพระพิสนุโลก, กลับเสียทัพแก่ชาวล้านช้างก็ซึ่งพระโกรธ, แลให้ม้าใช้มาหาพระยาพุกาม, พระยาเสือหาน ๆ กลัวพระราชอาญาพระเจ้าหงสาวดี, ก็ทูลวิงวอนพระมหาธรรมราชา, เชิญสเด็จขึ้นไปช่วยขอโทส. พระมหาธรรมราชาก็ซึ่งพระกรุณาแก่พระยาพุกามพระยาเสือหาน, จึงพาพระนเรสรราชบุตรสเด็จขึ้นไปถึงเมืองหงสาวดี, ทูลขอโทสพระยาพุกาม, พระยาเสือหานแก่พระเจ้าหงสาวดี ๆ ตรัสว่า, มันทั้งสองนี้โทสถึงตายอยู่แล้ว, แต่พระเจ้าน้องเราได้ขึ้นมาขอแล้วเรายกโทสให้. พระมหาธรรมราชาก็โสมนัสรักใคร่ในพระเจ้าหงสาวดีเปนอันมาก. ขณะเมื่อพระมหาธรรมราชาสเด็จไปกรุงหงสาวดีนั้น, ข่าวแจ้งลงไปถึงกรุงพระนครสรีอยุธยา. สมเด็จพระมหินทราธิราชก็กราบทูลแก่สมเด็จพระราชบิดาว่า, พระมหาธรรมราชานี้มิได้สวามิภักดิต่อพระองค์แล้ว. ไปฝ่ายฝากไมตรีแก่พระเจ้าหงสาวดีถ่ายเดียว, จำจะยกทัพรบขึ้นไปเชิญสเด็จพระเจ้าพี่นาง, กับราชนัดดาลง

มาไว้นะพระนครสรีอยุธยา, ถึงมาทว่าพระมหาธัมราชาจะคิดประการใด ก็จะเปนหวงอาลัยหยู่อันพระมหาธัมราชาเห็นจะไม่พ้นเงื้อมพระหัถ. สมเด็ดพระราชบิดาก็เห็นด้วย, จึงตรัดให้พระยารามหยู่จัดแจงรักสาพระนคร สมเด็ดพระเจ้าหยู่หัวกับพระมหินทราโอรสาธิราช, ก็กรีธาพลสเด็ดโดยชลมารคถึงเมืองพระพิสนุโลก, ก็รับสมเด็ดพระวิสุทธิกสัตรี, กับเอกาทสรถอันเปนพระพาคิไนยราช, แลครัวอพยพข้าหลวงเดิมซึ่งขึ้นมาแต่ก่อนนั้น. แล้วสมเด็ดพระพุทธเจ้าหยู่หัว, กับพระมหินทราธิราช, ก็สเด็ดล่วงมาจากเมืองพระพิสนุโลก, ไปประทับยังเมืองนครสวรรค์. จึงสมเด็ดพระมหินทราธิราชกราบทูนสมเด็ดพระราชบิดาว่า, เมืองกำแพงเพชรเปนทางสึกกำลังสึก, จะขอทำลายเมืองกำแพงเพชร กวาดเทเอาครัวอพยพลงไปไว้นะกรุงพระมหานครสรีอยุธยา, ถึงสึกมีมาก็จะได้หย่อนกำลังลง. สมเด็ดพระเจ้าหยู่หัวก็ตรัดเห็นด้วย, ทัพหลวงก็ตั้งหยู่นะเมืองนครสวรรค์. สมเด็ดพระมหินทราธิราชก็ยกทัพขึ้นไปเมืองกำแพง-เพชร, ทัพหลวงตั้งค่ายแทบคูเมือง.

ฝ่ายขุนอินทเสนา, แลขุนนางต่างใจข้าหลวงซึ่งตั้งไปแต่พระพิสนุโลกนั้น, แต่รู้ข่าวก็ตรวดจัดรี้พลแต่งกันเมืองกำแพงเพชรเปนสามารถครั้นกองทัพเข้าตั้งแทบคูเมือง, ก็แต่งพลทหานออกหักค่ายพระยาสรีๆ ก็พ่ายแก่ชาวเมืองกำแพงเพชร, จึงพระยาสรีก็แต่งการที่จะปล้นเมืองกำแพงเพชร, ก็จัดชาวอาสาในหมวดพันตรีไชยพันหนึ่ง, แต่งการสัพก็ยกเข้าปล้นเมืองในเพลากลางคืน. เมื่อแรกยกเข้าไปนั้น, ชาวในเมืองสงบหยู่ละให้เข้าไปถึงเชิงกำแพงแล้ว, ก็วางปืนไฟแลพุ่งสาตราวุธมาต้องชาวอาสาๆ ก็พ่ายออกมา. แต่ยกเข้าปล้นเมืองถึงสามวัน, รี้พล

ตายมากเห็นจะเข้าเมืองมิได้. สมเด็จพระมหินทราธิราชเจ้า, ก็เลิกทัพหลวงคืนลงมายังเมืองนครสวรรค์. สมเด็จพระมหาจักรพัดพระเจ้าช้างเผือก, แลสมเด็จพระมหินทราธิราช, ก็สเด็จลงมายังพระนครศรีอยุธยา, ส่วนพระยารามหยู่แต่งการซึ่งจะกันพระนคร. แลในหน้าที่กำแพงรอบพระนครนั้น. ให้แต่งป้อมเพชรแลหอรบระยะไกลกันเส้นหนึ่ง. วางปืนไหย่ไว้ระยะแต่สิบวา. ปืนบาเรียมจ่ารงมนทกระยะไกลกันแต่ห้าวา. อนึ่งกำแพงพระนครนั้นตั้งโดยขบวนเก่า. แลยังไปรอลงตั้งในริมน้ำ. พระยารามก็ให้ตั้งค่ายรายไปตามริมน้ำชั้นหนึ่ง. แลไว้ปืนจ่ารงมนทกสำหรับค่ายนั้นก็มาก. แล้วให้ตั้งหอโทนในกลางน้ำ. ไกลริมฝั่งออกไปห้าวา รอบพระนคร, มิให้ข้าศึกมาตีริมพระนครได้.

ฝ่ายข้าหลวงในเมืองพระพิศนุโลก, ครั้นสมเด็จพระมหาจักรพัดพระเจ้าช้างเผือก, แลสมเด็จพระมหินทราธิราชนำพระวิสุทธิกสัตรี, แลเอกาทศรถกับครอบครัวอพยพข้าหลวงเดิมลงไปแล้ว, ก็ขึ้นมารับไปยังกรุงหงสาวดีกราบทูลแก่พระมหาธัมราชาเจ้าทุกประการ. พระมหาธัมราชาได้แจ้งดั่งนั้นก็ตกพระทัย จึงเข้าไปเฝ้าพระเจ้าหงสาวดี. เอาเหตุซึ่งพระยารามกับสมเด็จพระมหินทราธิราช, คิดการกันแต่ต้นจนมาหักหาญรับพระวิสุทธิกสัตรี, ลงไปกรุงพระมหานครศรีอยุธยานั้น, ทูลแก่พระเจ้าหงสาวดีทุกประการ. พระเจ้าหงสาวดีแจ้งเหตุดั่งนั้นก็เคืองพระราชหฤทัย จึ่งตรัสแก่พระมหาธัมราชาว่า, ซึ่งกรุงพระมหานครศรีอยุธยาเสียสัจจานุสัจ, กลับเปนปรปักษ์ข้าศึกแก่พระเจ้าน้องเรานั้น จะละไว้มิได้, พระเจ้าน้องเราเร่งลงไปจัดแจงกองทัพเจ็ดเมืองเหนือ, แลเสบียงอาหารไว้ให้สัพ. เดือนสิบสองเราจะยกลงไป. พระมหาธัมราชารับมันชาพระ

เจ้าหงสาวดี, แล้วก็ถวายบังคมลามายังเมืองพระพิศณุโลก, จัดแจงสเบียงอาหารช้างม้ารี้พลทั้งเจ็ดเมืองเหนือไว้. ฝ่ายพระเจ้าหงสาวดีให้บำรุงช้างม้ารี้พลสัพ.

ศุลักราช 917 ปีเถาะสัปตศก, ณวันพฤหัสเดือนสิบสองขึ้นสี่ค่ำ, เพลารุ่งแล้วสองนาฬิกาหกบาท, สมเด็จพระเจ้าหงสาวดี, สเด็จทรงปริกโตทกธาราภิเสกเสร็จ, สเด็จทรงเครื่องสิริราชวิภูสนาธารกาญจนวิเชียรมาลีมณีมาสมงกุฎสำหรับพิไชยยุธราชรณภูมิเสร็จ, สเด็จทรงช้างต้นพลายชมภูทัตสูงหกสอกสองนิ้ว, ผูกพระที่นั่งสุวรรณมหามณฑปเปนบรมอัศยานพาหนะพร้อมด้วยแสนสุรชาติโยธาพลากรเหี้ยมหาญ, พลโล่ห์เขนทวนธนูดูดิเรกมะเหาฬารนานาวุธประพูสักดิ, สารสินธพจัตุรงคพาชีชาติพันลึกอธึกด้วยกาญจน์ กลิ้งกลดอภิรุมบังสุริยไพโรจนรุจิ, พิพิธปะตาการทงไชยประดาก. เปนขนัดแน่นไสวเดียระดาศ, ด้วยท้าวพระยาพลากรกันกงรี้วรายระยะโดยขบวน บทจรพยุหะบาตราซ้ายขวาหน้าหลังทั้งปวงเสร็จ, ได้เพลามหาวิไชยเริกส์โหราลั่นฆ้องไชย, ทวิชาจารยเป่าสังข์ประโคมฆ้องกลองกาหลกึกก้องนี่รนาทนั่นพสุธาดล. ดำเนินธวัชลีลาพลพยุหะแสนยากรทัพหลวง, ออกจากหงสาวดี, รอนแรมสิบห้าเวนถึงแดนเมืองกำแพงเพชร, สเด็จประทับเถลิงราชพลับพลาไชยราชาอาสน์จึงดำหรัสให้พระเจ้าแปรเปนนายกองทัพเรือนะเมืองนครสวรรค์, แลพลพระเจ้าหงสาวดียกมาครั้งนั้น, คือพลพม่ามอญในหงสาวดี, อังวะตองอูเมืองปรอนแลเมืองประแสนทวี เมืองกองเมืองมิตเมืองตาละ เมืองหน่ายเมืองอูมวง, เมืองตะพัวบัวแสแลเมืองสรอบเมืองไทยใหญ่. อนึ่งทัพเชียงใหม่นั้นพระเจ้าเชียงใหม่ประชวร. จึงแต่งให้พระแสนหลวงพิไชย

เปนนายกองถือพลลาวเชียงใหม่ทั้งปวง มาด้วยพระเจ้าหงสาวดีเปนทัพหนึ่ง. แลกำหนดพลนั้นมีบันชีร้อยหมื่น สมเด็จพระมหาธัมราชาธิราชเจ้าเปนนายกอง, ถือพลเมืองเหนือทั้งเจ็ดหัวเมือง, มาด้วยพระเจ้าหงสาวดีเปนทัพหนึ่ง. ครั้นได้สุภวารเริกส์ดิถีพระเจ้าหงสาวดี ก็กรีธาพยุหะโยธาทัพทั้งปวงลงมายังพระนครสรีอยุธยา. พระเจ้าช้างเผือกแลพระมหินทราธิราชแจ้งข่าว, ก็ให้ขับพลเมืองนอกทั้งปวงเข้าพระนคร, แลได้แต่ในแขวงจังหวัด, ซึ่งอยู่ใกล้พระนครทั้งสี่แขวงนั้นประมานส่วน, แลซึ่งมิได้เข้านั้นออกอยู่ป่าเปนอันมาก. อนึ่งพลเมืองเล็กน้อยทั้งปวงมิได้เข้าพระนคร, แลออกอยู่ป่ามาก ได้แต่ตัวเจ้าเมืองแลพลสำหรับเจ้าเมืองนั้นเข้ามาพระนคร. สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ให้พระยา-รามตรวจจัดพลสรรพายุธขึ้นประจำหน้าที่กำแพงรอบพระนคร, แต่ค่ายทั้งปวงก็มิได้คงนัก. แล้วก็แต่งกองแล่นไว้ทั้งสี่ด้านรอบพระนครด้านละห้ากอง. ส่วนพระยารามนั้นตั้งกองทัพในท้องสนามหลวงเปนกองกลาง, จะได้ยกไปช่วยทั้งสี่ด้าน. อนึ่งหน้าที่ได้เปนหน้าที่กวดขัน, พระเจ้าอยู่หัวก็ไว้พระกลาโหม. แลพระพลเทพเมืองชัยนาท, เมืองสุพรรณบุรี, เมืองลพบุรี. เมืองอินทบุรี, เมืองเพชรบุรี, เมืองราชบุรี, เมืองนครนายก, เมืองสระบุรี, เมืองพรหมบุรี, เมืองสรรคบุรี, เมืองนครชัยสี, เมืองธนบุรี, เมืองมะริด, ทั้งนี้อยู่ประจำหน้าที่แต่มุมหอรัตนชัยลงไปจนเกาะแก้ว, ซึ่งมีแต่คูหาแม่น้ำกั้นมิได้. แลหน้าที่สามด้านใช้แต่ในไก่ไปถึงประตูชัย, พระยาพระคลังเปนนายกองใหญ่. แต่ประตูชัยไปถึงวังชัย, พระอินทรานครบาลเปนนายกองใหญ่. แต่มุมวังชัยไปถึงประตูชีขัน, พระท้ายน้ำเปนนายกองใหญ่. แต่มุมสาลหลวงมาพระราชวัง, แต่พระ

ราชวังไปชื่อหน้า, พระยาธรรมาธิกรณ์เปนนายกองใหญ่, ถือพลทหารในทั้งปวงรักสาหน้าที่.

ฝ่ายพระเจ้าหงสาวดียกทัพมาถึงกรุงพระนครศรีอยุธยา, ครั้นนะวันพุธเดือนอ้ายขึ้นค่ำหนึ่ง, ตั้งทัพมั่นนะตำบนลุมพลี. จึ่งพระยารามก็ให้เอาปืนนารายน์สังหารยาวสามวาสอก, กะสุนสิบสองนิ้วลากไปตั้งในช่องมุมสพสวรรค, ให้จังกายิงเอากลางทัพพระเจ้าหงสาวดี, ต้องช้างม้ารี้พลตายมาก. แลกะสุนนั้นไปตกใกล้พลับพลาพระเจ้าหงสาวดี, พระเจ้าหงสาวดีก็ให้เอากะสุนขึ้นสวงพลี, แล้วก็สเด็จเลิกกองทัพมาตั้งนะมหาพราม. พอทัพบกทัพเรือถึงพร้อม, จึ่งพระเจ้าหงสาวดี, ก็ตรัสกำหนดให้ทัพทั้งปวงเข้าล้อมพระนคร. ในชื่อหน้าทิศบูรพาไซ้, ทัพพระมหาอุปราชา, พระมหาธัมราชา, ทัพพระเจ้าอังวะ. ไปข้างทักสิน ทัพพระยาทะละ, แลเจ้าฟ้าไทยใหญ่. แลพระยาแสนหลวงชาวเชียงใหม่ไปข้างประจิมทิศทัพพระยาพสิม, แลทัพพระยาตองอู, ทัพพระยาอภัยคามนี. พระยาเลา, พระยาพะตะบะ. พระยาพะตะเบิดตั้งทิศอุดร. ฝ่ายทัพหลวงก็ยกมาตั้งนะวัดมะเหยงค์น. แลทัพอันล้อมพระนครทั้งสี่ด้านนั้น เมื่อแรกยกเข้าล้อมนั้น, ตั้งไกลริมน้ำออกไปประมาณสามสิบเส้น. แลเอาไม้ตาลทำค่ายพูนดินกันปืนใหญ่, กว่าจะตั้งมั่นคงลงได้. ชาวพระนครวางปืนใหญ่ออกไป, ต้องพลพระเจ้าหงสาวดีตายมากนัก. ครั้นตั้งค่ายมั่นกันปืนใหญ่ได้แล้ว, ประมาณสามสิบวัน, ก็ยกเข้ามาตั้งค่ายอีกชั้นหนึ่ง, ห่างค่ายเดิมสิบเส้น, ยังประมาณยี่สิบเส้นจะถึงริมน้ำ. ชาวพระนครแต่งพลอาสาออกทลวงฟัน, แล้ววางปืนใหญ่ออกไปต้องพลพระเจ้าหงสาวดี, เมื่อตั้งค่ายนั้นตายมากนัก. แลนายทัพนายกอง

เห็นจะตั้งค่ายในกลางวันมิได้, ให้ลอบเข้าตั้งกลางคืน, ช้านานจึ่งตั้งค่ายชั้นนั้นมั่นลงได้. แล้วพระเจ้าหงสาวดีก็ให้ยกเข้าตั้งค่ายอีกชั้นหนึ่งเล่า, ให้ถึงริมน้ำคูเมือง. แลค่ายชั้นนั้นตั้งยากนัก, ด้วยชาวพระนครวางปืนใหญ่แลปืนจินดาจ่ารงค์มนทกถนัดเต็มแม่นยำ. พลทั้งปวงต้องปืนไฟตายมากนัก, จึ่งพระเจ้าหงสาวดีให้ขุดอุโมงค์, ให้พลทั้งปวงเดินเข้ามาเปนหลายแห่งหลายสาย, ครั้นถึงริมแม่น้ำที่จะตั้งค่ายนั้น, ก็ขุดเปนอุโมงค์แล่นหากันโดยหน้าค่าย. แลลอบตั้งค่ายนั้นในกลางคืน, แล้วห้ามพลทั้งปวงให้สงบมิให้มีฉาว ฝ่ายในพระนครรู้ว่าชาวหงสาวดีขุดอุโมงค์เดิน, ก็เอาปืนใหญ่ยิงออกไปมิได้ต้องข้าศึก, ก็จัดกองอาสาออกไปทลวงฟัน, ได้หัวเข้ามาถวายหลายครั้ง, แลชาวหงสาวดีตั้งค่ายชั้นนั้นเปนเดือนเสศจึ่งตั้งได้. แต่พระเจ้าหงสาวดียกมาให้ตั้งค่ายล้อมเปนสามครั้ง, ประมาณสองเดือนจึ่งเข้าล้อมได้ถึงริมแม่น้ำคูเมือง.

ฝ่ายสมเด็จพระมหินทราธิราชเจ้า, จึ่งตรัสแก่พระยารามให้สุภอักสรขึ้นไปถึงเมืองล้านช้าง, ขอกองทัพมาช่วย. พระยารามก็แต่งสุภอักสรโดยพระราชบริหารเส็ดแล้ว, จึ่งแต่งให้ขุนราชเสนา, ขุนมหาวิชัยกับไพร่ห้าสิบ, ถือขึ้นไปยังเมืองล้านช้าง เมื่อศึกหงสาวดีมาล้อมพระนคร, แต่ตั้งค่ายได้สามครั้ง, พระเจ้าช้างเผือกสเด็ดเลียบพระนครมิได้ขาดแลแต่งขุนหมื่นทหานอาสา, ยกออกไปกองละพันสองพันทั้งสี่ด้าน, เปนหลายหมู่หลายกอง. ได้รบชาวเมืองหงสาวดี, ซึ่งมาตั้งค่ายนั้นทุกวัน. แลได้ฆ่าพลชาวหงสาวดีตาย, ได้หัวเข้ามาถวายก็มาก. ฝ่ายชาวหงสาวดีแม้นล้มตายเท่าใด, พลทั้งปวงก็มิได้แตกฉาน, ยกหนุนกันเข้ามานักหนา, ป้องกันให้ตั้งค่าย. ครั้นตั้งค่ายมั่นล้อมทั้ง